

INFORMATOR

NSPRV-CPTC

BESPLATAN
PRIMERAK

sindiso@sbb.rs
www.nsprv.org
www.srpss.org.rs

NEZAVISNI SINDIKAT PROSVETNIH RADNIKA VOJVODINE • GODINA 5 • NOVEMBAR 2011 • BROJ 54

JAVNA RASPRAVA O „ШКОЛСКИМ ЗАКОНИМА“

Министарство просвете и науке организује, у периоду од 7. до 14. новембра 2011. године, јавне расправе о Нацрту закона о средњем образовању и васпитању. Јавне расправе се организују у:

- Крагујевцу, 07.11.2011. године, од 10.00 до 14.00 часова у Политехничкој школи, Косовска улица 8;
- Нишу, 10.11.2011. године, од 10.00 до 14.00 часова на Електронском факултету, Улица Александра Медведева 14;
- Београду, 11.11.2011. године, од 10.00

до 14.00 часова у Градској управи Града Београда, Улица 27. марта 43-45 (приземље, сала 2) и

- Новом Саду, 14.11.2011. године, од 10.00 до 14.00 часова у Средњој школи „Милева Марић Ајнштајн“, Гагарина улица бр. 14.

Текст Нацрта закона о средњем образовању и васпитању можете преузети са нашег сајта.

(Наставак на стр. 3)

ПОЗНАТИ НОВИ БЕСМРТНИЦИ

Имена добитника овогодишњих Нобелових награда су саопштана од 3. до 10. октобра. Први овогодишњи лауреати су добитници награде за медицину амерички научници Bruce A. Beutler, Jules A. Hoffmann i Ralph M. Steinman. Свечана додела Нобелових награда одржаће се 10. децембра, на годишњицу смрти Алфреда Нобела.

Прве Нобелове награде додељене су 1901, пет година након смрти Алфреда Нобела у Сан Рему. Чувена признања нису додељена свега неколико година, посебно у време Првог и Другог светског рата. Награде су у почетку биле додељиване у пет категорија: за физику, хемију, медицину или физиологију, књижевност и мир, да би 1968. била установљена и награда за економију. Лауреати - највише три особе могу да поделе једну награду, добијају диплому, медаљу и чек у износу од 10 милиона шведских круна (1,5 милиона долара). Од 1901. године Нобелове награде је добило 817 појединаца и 23 организације. Од свих награда свега 41 је припала женама, а 776 мушкарцима.

Поред тога што је био хемичар и иноватор, Нобел је био и драмски писац и песник. Никада се није женио и стално је био на пропутавању. Француски писац Виктор Иго га је једном описао као „најбогатију европску скитницу“. Нобел је, пак, за себе говорио да је „требало да га лекар задави чим је дошао на свет“. Његова једина жеља била је да „га не сахране живо“.

(Наставак на стр. 6)

ТЕСЛА (НИ)ЈЕ ОДБИО НОБЕЛА

и Лоренсу Брагу. Нобелова фондација је одбила да пружи разлоге за промену одлуке, али такође није одбацила гласине да је Никола Тесла одбио да подели награду са Томасом Едисоном.

Много година касније, пријатељ и биограф Кенет Свизи, потврдио је да се баш тако догодило када је Никола Тесла сазнао да одличје треба да подели са Томасом Едисоном. Међусобна нетрпељивост била је свима позната, а кулминирала је у такзваном рату струја, што потврђује тврдњу Кенета Свизија. Занимљиво је да је Гилберт Маркони награђен 1909. године – за проналазак радија! Упркос

чињеници да је надлежан амерички суд 1943. патентна права доделио нашем славном великану, Нобелова фондација никада није преиспитала своју првобитну одлуку.

Необично је да је Томас Едисон, неколико година после „рата струја“, патентирао „електричну столицу“, засновану на патенту Николе Тесле за наизменичну струју и изум продао тада чувеном затвору „Синг синг“! Нобелов комитет није и једина институција у свету која смишљено занемарује допринос Николе Тесле науци. Постоје мишљења да је Смитсонijan институт за науку једна од таквих организација. По неким америчким ауторима, кустоси музеја, у суштини, све заслуге за настанак светског електросистема приписују Томасу Едисону, као што Марконију приписују проналазак радија.

У овом броју можете још читати:

ПРЕЧАНСКИ УЧИТЕЉИ У СРБИЈИ XIX ВЕКА (III)	стр. 2
СТИЖУ ЈУБИЛАРНЕ НАГРАДЕ И ОТПРЕМНИНЕ	стр. 5
МОДЕРНИЗОВАЊЕ ОБРАЗОВАЊА НАСТАВНИКА	стр. 7
ОБРАЗОВАЊЕ ШУМОМ, ТРЖИШТЕ РАДА ДРУМОМ	стр. 7
ШКОЛСКЕ ЗАБЛУДЕ	стр. 8
ШТА ЈЕ ДОСТОЈАНСТВЕН РАД У СРБИЈИ?	стр. 9
ЕУ: 15 УЧЕНИКА ПО НАСТАВНИКУ	стр. 10
ПРАВНИЦИ ОДГОВАРАЈУ	стр. 11
ПРАИСТОРИЈСКЕ ЦРТЕЖЕ НАСЛИКАЛА... ДЕЦА!	стр. 12
НЕПУШАЧИ ИМАЈУ БОЉУ МЕМОРИЈУ	стр. 12

PREČANSKI UČITELJI U SRBIJI XIX VEKA (III)

Kad je reč o školama u prvim godinama života slobodne Srbije, nije moguće, a da se ne naglasi uloga prečanskih učitelja - Vojvodana, koji su, prelaskom u Srbiju mnogo učinili za intelektualno i kulturno podizanje još slabe i izmučene Srbije. Treba se setiti Dositeja Obradovića, Ivana Jugovića, Vićentija Rakića, ali i mnogih drugih i njihove prosvetne uloge u Karađorđevoj Srbiji, pa će stvar biti jasna.

Ustanci Srba na početku devetnaestog veka zatekli su Srbiju „u pogledu pismenosti u strašnom stanju“. Za turske vladavine „ni u sto sela nije bilo svuda jedne škole“, zabeležio je Vuk Karadžić. Sem sveštenih lica, koja ni sama „nisu bila vrlo pismena“, skoro da niko u Srbiji nije znao ni čitati ni pisati. Tako su, od dvanaestorice savetnika u Pravitelstvenom Savetu 1807. godine, veli Vuk, „jedva četvorica bili pismeni“, ali i od njih su samo dvojica „znali koje kako zapisati svoja imena“, jedan je „znao malo bolje od njih“, a jedan jedini „znao je pisati i čitati bolje od sviju popova i kaluđera i mnogih starješinskih pisara po Srbiji“.

„U oslobođenoj Srbiji pod Karađorđem škole su se počele množiti. Bilo ih je i po selima, ali ih se naročito umnožilo po varošima, osobito u Beogradu gde su bile potrebne i radi učenja pokrštenih Turaka“ piše Tihomir R. Đorđević. Sve su to bile osnovne škole. Kako se u oslobođenoj Srbiji ubrzo osetila potreba i za višim školama već 1. septembra 1808. godine je otvorena, u Beogradu, Velika Škola „kakve Srbi pre toga nigda imali nisu“, a početkom septembra 1810. godine, po predlogu Dositeja Obradovića, bi otvorena i Bogoslovija, za čijeg je učitelja pozvan iz Trsta tada već poznati književnik Vićentije Rakić. Tako je udaren temelj školovanju u slobodnoj Srbiji. Ali „njegovim padom“ (1813. godine) sa drugim tekovinama „propadoše i njene lepo zasnovane škole“.

Posle oslobođenja Srbije „pod knezom Milošem škole se ponovo osnove“. Ima ih već 1815. godine. Te godine škole se pominju u Beogradu, Jagodini i Ostružnici. Posle toga broj im je sve veći, iako im ni knez Miloš ni njegova okolina „nisu bili osobito naklonjeni“, tako da je 1836. godine bilo u Srbiji na šezdeset škola, sa šezdeset i devet učitelja i sa preko dve hiljade i pet stotina učenika.

Potreba za višim školama osetila se ubrzo i u Srbiji. Još 1820. godine, Vuk Karadžić predlagao je knezu Milošu da se otvori Velika Škola, u kojoj bi se učili mladići „od petnaest do dvadeset godina, koji znadu po malo čitati i pisati“ i „u kojoj bi tri pametna i sposobna učitelja za tri godine predavali Opštu Istoriju svega svijeta, Geografiju, Statistiku, Srpsku Gramatiku, malo većih računa, malo o zakonima, malo Logike, malo Fizike i tako dalje“.

Tek 1830. godine, opet na Vukovo navaljivanje, bi doveden u Srbiji Dimitrije Isailović, dotadašnji profesor učiteljske škole u Somboru da otvori Veliku Školu u Beogradu. Međutim, značaj Velike Škole nije u Srbiji shvaćen kako treba. „Praviteljstvo“ je prema njoj bilo nemarno. Prva godina bila je ostavljena na samog Isailovića, te je u njoj radio „kako je znao i hteo“. Ni publika joj nije bila naklonjena. Kad je otvarana 1831. godine, policajdirektor, Cvetko Rajović, imao je muke sa roditeljima koji nisu hteli da šalju decu u školu iz straha da se ne preuče.

Godine 1833. premeštena je Velika Škola u Kragujevac. Ukazom kneza Miloša od 15. oktobra 1834. godine naloženo je Početelstvu Prosvetšenija „da se u Velikoj Školi u Kragujevcu novi poredak uvede, kako bi se u njoj i one nauke predavale koje se u prosvetčenim evropskim carstvima i po školama, takozvanim gimnazijama, predaju“, u aprilu 1835. pretvorena je dotadašnja Velika Škola u gimnaziju sa četiri razreda. Tako je u Kragujevcu postala prva gimnazija obnovljene Srbije.

Elem, pri prvom pregledu svih škola u Srbiji, 1836. godine, Petar Radovanović, tadašnji direktor svih škola, našao je da ima šezdeset škola sa šezdeset i devet učitelja. Od njih su četrdeset i šestorica bili Srbi iz preka. Sva četiri profesora tadašnje gimnazije bili su Vojvodani. Pri pregledu škola 1838. godine našao je Radovanović da su svih osam profesora Bogoslovije prečani, da su od petorice učitelja glavnih škola četvorica iz Austrije, da su od dvadeset i dva učitelja normalnih škola dvadesetorica iz Austrije i da su sva tri nastavnik vojne škole Srbi iz Austrije. Bez Srba iz Austrije školovanje Srba u prvim danima slobode u Srbiji bilo bi mnogo sporije i sa mnogo manje uspeha.

U prethodnim brojevima Informatora pisali smo o radu srpskih učitelja „iz preka“ u Srbiji XIX veka i njihovoj ulozi u: nauci, književnosti, novinarstvu i izdavačkoj delatnosti, bibliotekarstvu, pozorišnoj i muzičkoj delatnosti toga doba, a u ovom broju kraj teksta o društvenim aktivnostima prečanskih učitelja.

LIKOVNA UMETNOST

Mada tragove slikarstva u Srbiji nalazimo još u vreme Prvog srpskog ustanka (moler Jeremija, Nikolajević Moler), ono se razvija tek od dvadesetih godina XIX veka dolaskom vojvodanskih slikara (Georgije Lacković, Pavle Đurković, Aksentije Janković, Uroš Knežević, Jovan Isailović, Dimitrije Avramović i Dubrovčanin Jovan Derok). Među prve likovne umetnike, koji su radili kao učitelji, treba ubrojati i Georgija Mihailjevića zbog objavljivanja svojih bakroreza u kalendarima. Kalendar za 1808. godinu bio je zabranjen zbog bakroreza s Karađorđevim likom, za koji se verovalo da je autentičan

pošto je Mihaljevih 1806. godine boravio u Srbiji.

Živan Kovačević, požarevački učitelj, uputio je 30. jula 1852. godine molbu Početelstvu prosvetšenija da mu dozvoli da o svom trošku „omala“ požarevačku crkvu. Sledeće godine 1. novembra, on je tražio da tu crkvu ukrasi iznutra. Predlagao je da se iseku neke grede i skine jedna gvozdena poluga kako bi bio slobodan pogled na oltar. Predložio je, takođe, patosanje crkve belim mermerom. Istoga dana tražio je dozvolu da pozlati sve stolove u crkvi. Međutim, te molbe i predlozi nisu prihvaćeni zbog neslaganja Petra Jovanovića, arhiepiskopa beogradskog i mitropolita srpskog (16. XI 1853), pošto je planirana izgradnja nove požarevačke crkve.

Jedini prečanski učitelj koji se, pored učiteljske službe, profesionalno bavio slikarstvom bio je Đura Jakšić. Iako je njegovo školovanje bilo neredovno i nepotpuno, on je jedan od najznačajnijih stvaralaca srpskog romantičarskog slikarstva. Mladi Jakšić je, nerado učeći treći razred gimnazije u Segedinu, pohađao i jednu crtačku školu. Uočivši njegov talenat, otac ga je iste godine (1846) poslao u Temišvar da uči samo crtanje (temišvarski „Cajhanšule“). Sledeće godine upisao je u Pešti Akademiju za umetnosti, kod Marastona. Njegovo školovanje prekinula je revolucija 1848-1849. godine. Već tada je učio kod slikara Konstantina Danijela u Velikom Bečkerek (Zrenjanin). Godine 1851. otac ga je poslao u Beč, gde je boravio dve godine. I mada tamo nije išao na Akademiju, niti u neku drugu likovnu školu, on je učio i slikao. Zbog teške bolesti prekinuo je svoj boravak u Beču i vratio se u roditeljski dom (1853). Oktobra iste godine upisao se kao jedan od prvih srpskih slikara na Akademiju u Minhenu. Međutim, tamo se zadržao samo šest meseci i vratio se u očekivanju da će dobiti posao slikanja ikonostasa srpske crkve u Karlovu. Uprkos podnetom uzorku uspele kompozicije „Hristos diže iz mrtvih Jairovu ćerku“, crkvena opština se odlučila za drugog slikara, poznatog Nikolu Aleksića. Posle tog neuspeha, on je neko vreme u Kikindi slikao po privatnim porudžbinama. Svoje stvaralaštvo nastavlja u vreme učiteljovanja po Srbiji, od proleća 1857. godine.

Jakšić je svoje slikarsko školovanje završio na Akademiji u Beču, koja je bila centar likovnog obrazovanja srpskih umetnika. U Protokolu Akademije iz 1861/62. godine on je upisan kao student na pripremnom slikarskom tečaju od oktobra 1861. godine. Bio je na odseku istorijskog slikarstva, u klasi profesora Karla Vurcingera. Na bečkoj akademiji ostao je do kraja letnjeg semestra 1862. godine kada je prešao u Novi Sad. Tek oktobra 1863. godine ispunila mu se davnina želja: postavljen je za učitelja crtanja u Kragujevcu. Međutim, već posle dve godine bio je premešten i nastavio seljkanje, ali i plodnosno likovno stvaralaštvo. Novembra 1869. još jednom je postavljen za učitelja crtanja, sada u jagodinskoj realci.

Jakšićovo likovno stvaralaštvo u Srbiji bilo je u okvirima srpskog romantizma (postavljeni su između 1848. i 1878. godine). Stvarao je pod uticajem nemačkog romantizma, koji je odisao mitom nacionalne istorije i osećajnošću. Maštao je o putu u „Niderlandsku“ i Italiju, ali je taj san za njega ostao nedostižan. Bio je pod uticajem Rembrantovog slikarstva, naročito kada je reč o odnosu svetlosti i senke.

Na putu za crnorečko selo Podgorac (1857) Jakšić je zastao u Tasićevoj mehani na Mlavi, kod današnjeg Petrovca. Pošto mu se svidela lepa krčmarica Sike, tu je ostao nekoliko dana i za to vreme na kafanskom zidu naslikao srpske junake Miloša Obilića, Hajduka Veljka, Stevana Sindelića i druge. Nažalost, ta slika je prekrivena 1915. godine, posle povlačenja srpske vojske, jer se vlasnik kafane uplašio reakcije okupatora.

U senci Rtnja, u Podgorcu, nastala je najbolja Jakšićeva slika iz ciklusa istorijskih portreta – Knez Lazar. U istom selu započeo je kompoziciju Takovski ustanak koja je kasnije dovršena i priključena galeriji u Vračevšnici.

Podgorački sveštenik Petar Milenković veoma je cenio Jakšićeve slike, pa je svoju gostinsku sobu pretvorio u malu galeriju. Ovaj vrni slikar uradio je njegov portret, zatim portret popadije, kao i njihove lepe kćerke Nede. Međutim, te slike kao i mnoge druge, nisu sačuvane.

Jakšić je u Podgorcu uradio dve slike pod nazivom Kraljević Marko, a možda i slike Autoportret (1857-1858), Knez Lazar (1857-1858) i Portret žene (1857-1858). Godine 1858. nastao je Portret potporučnika Varjačića, a sledeće godine – Portret kneza Miloša Obrenovića i Bakljada kroz Stambol kapiju. Jakšićeve slike nastale u naredne dve decenije uglavnom su imale istorijsku tematiku (Ubištvo Karađorđa 1862) ili su bile portreti. Odgovor na pitanje šta je on prvenstveno bio – slikar ili pesnik, može se naći u njegovom pismu Milošu Popoviću od 19. novembra. 1857. godine: „... Ja sam živopisac i osećam u sebi dara za taj posao.“

ШКОЛСКИ ЗАКОНИ ОПЕТ НАВРАТ-НАНОС

Рок за примедбе три дана

Иако се у медијима увелико лицитирало са роковима у којима треба да буду донети, као и са садржином нових, „школских закона“, а са Законом о основном образовању и васпитању као готовој ствари, како сазнајемо, тај посао само је доведен до фазе формирања нацрта закона. Забуна је настала и из разлога што ни представници нашег Синдиката у Комисији за израду Закона ништа нису знали о послу у коме су, наводно, суделовали. Из тог разлога Синдикат је упутио протест и захтев помоћнику министра, Желимиру Попову да информира овај и остале Синдикате, али и јавност, у којој је фази израда новог Закона о основном образовању и васпитању, (раније - Закона о основној школи).

Елем, једино што је у овом часу извесно, а то је да ће овај Закон бити донет у пакету са друга два „школска“ закона – Законом о средњем образовању и васпитању, који је пристигао у Синдикат у петак, 14.10., пред крај радног времена, у форми Нацрта Закона и на који Синдикат и други запослени могу дати примедбе, али у недопустиво кратком року – до среде 19.10.2011.г. и Законом о образовању одраслих. Након тога министарство се одлучило да ипак нацрт Закона да на јавну расправу и која је у току док закључујемо овај број „Информатора“.

Синдикат је у међувремену одржао хитну седницу Председништва и на тој седници донео ставове по питању ових закона и упутио протест Министарству које заобилази синдикате и стручну јавност у овако важном послу, радећи га тајно и доводећи и синдикате и друге запослене у образовању пред готов чин остављајући им (пре)кратке рокове да доставе своје примедбе на предложени закон. Ипак нас то, све скупа, не треба обесхрабрити да одустанемо од поправљања предложених законских решења, тим пре што се увек може и амандманима деловати на предложени текст и то све до фазе док Народна Скупштина не усвоји коначно решење.

Ипак, сасвим је извесно да ће у нову школску годину и запослени у школама и њихови ученици кренути по новом Закону о основном образовању и васпитању и новом Закону о средњем образовању и васпитању и то у години у којој ова два школска закона навршавају пуних 20 година, пошто су и један и други донети 1992. године и као такви, уз мање допуне и измене, преживе-

ли чак и реформу која је у току. Но, како су ови закони одавно превазиђени, јасно је да је било неопходно да се они промене како не би били кочица даљем току реформе, а нарочито оном врло важном послу, који се зове рационализација мреже школа и броја одељења (а наравно броја извршилаца) и као извор подзаконских аката који требају да уреде ову област.

Нацртом Закона о средњем образовању уређује се средње образовање и васпитање као део јединственог система образовања и васпитања, па самим тиме и овај Закон мора бити компатибилан са „Кровним“ законом, али и другим законима који уређују област јавних служби, те су се такве одредбе и нашле у поменутом Нацрту Закона. Посебна пажња посвећена је обављању делатности средњег образовања и васпитања, употреби језика, евиденцији и јавним исправама, правима, обавезама и одговорностима ученика, наставним плановима и програмима и испитима, као и правом на штрајк у средњем образовању, те другим не мање важним питањима која су од изузетног значаја за образовање на овом нивоу.

Како ће доношењем овог Закона бити окончан један период у образовању, а покрнут нови, било би веома важно да сви заинтересовани пажљиво ишчитају предложени Нацрт Закона и без обзира на краткоћу рока који нам је оставило Министарство, доставе своје примедбе, предлоге и сугестије које ће наши представници у Комисији за израду Закона заступати, а које ћемо у сваком случају, ако се не нађу у финалној верзији коју ће Министарство просвете усвојити и коју ће, након аминовања од стране Владе, проследити Народној Скупштини, доставити посланичким клубовима у Народној Скупштини како би кроз амандмане покушали да их уградимо у Закон. Иако је ово дужи и тежи пут, подсећамо да је и код усвајања „Кровног“ закона усвојен велик број (50-ак) амандмана и на тај закон. Ова чињеница указује на то да је Влада (читај: ресорно министарство), заобилазећи стручну јавност, у предлогу Закона чинила и велик број пропуста који су се могли избећи да је било широке јавне расправе и да је имала мало више слуша за стручну јавност, синдикате и друге заинтересоване.

Нацрте „школских закона“ можете преузети са нашег сајта: www.nsprv.org.

ЗАКОНИ САКРИВАНИ И ОД КОМИСИЈА ЗА ИЗРАДУ ЗАКОНА

Чорбу запржили Попов и Лазаревић

(Наставак са стр. 1)

Штампа је протеклих недеља била препуна текстова о новом Закону о основној школи (о основном образовању и васпитању), па се могао стећи утисак да се ради о готовој ствари. Нешто мање писало се о Закону о средњем образовању и васпитању и тек понешто о Закону о образовању одраслих. Како је наш Синдикат заинтересован и за ове „школске законе“ и како су његови представници у Комисији за израду поменутог и ових закона, јасно је да смо трагом тих информација покушали да дођемо до текста тог Закона, односно до његовог предлога или нацрта. Нажалост, из кабинета помоћника министра школског, задуженог за примарни ниво образовања, мр Желимира Попова, предлог Закона смо добили тек након писменог захтева.

Преко Синдиката Нацрт закона је пристигао и на адресе чланова поминане Комисије, који су, по логици ствари, требали бити коаутори тог заједничког посла. Неслужбено, али ипак са великим процентом тачности, сазнали смо да су аутори поменутих закона господа официјелни помоћник министра Желимир Попов и ех помоћник министра Богољуб Лазаревић, који су те законе писали и који су се трудили да тим послом не оптерећују чак ни чланове Комисије које је именовао министар Обрадовић, а који представљају све заинтересоване стране у поступку доношења Закона, из разлога што су проценили да би им чланови Комисије могли само одмагати (!) и успоравати их да реализују своје идеје, заборављајући при томе да је посао око писања закона заједнички посао и да и синдикати (запослени) и стручна јавност и родитељи и послодавачка удружења... имају право да кажу шта мисле о Закону који се односи на основно, за све обавезно, образовање, као уосталом што имају право и да изразе свој став кад је у питању средње стручно образовање и основно и средње образовање одраслих.

На тај начин су стручна и друга јавност, синдикати и остали запослени

доведени у заблуду, пошто смо сви, између осталог, могли прочитати да ће се у школама организовати једносменски рад, а што, најблаже речено, личи на „квадатуру круга“. У истој равни су и нека друга решења које је г-дин Попов износио у јавности, попут оних да ће Министарство увести жуте аутобусе, односно решити проблем малих школа организованим превозом у школе које преживе нову мрежу школа, увести бесплатан продужени боравак за I циклус и/или да ће свој деци бити обезбеђен топли оброк, односно исхрана. Очито је да је у том обраћању јавности уствари изнет читав низ размислања, а не већ готових решења, јер и даље је питање како би то уопште било могуће реализовати у датој ситуацији, када се у неким школама настава одвија у три, па чак и четири смене и ко би то требао обезбедити средства за те обавезе, када је потпуно јасно да Министарство тај новац нема, као и да би пребацивањем тих обавеза на локални ниво то само била обавеза коју нико не би ни платио.

Синдикат у сваком случају подржава и увек ће подржавати сва решења која воде рационалнијем и одрживом школском систему, пошто је нама одавно јасно да је овакав систем неодржив, али је свестан да је редослед корака погрешан и да најпре треба решити питање својине над објектима, начин финансирања образовања, извршити децентрализацију управљања и финансирања образовања, донети критеријуме који се могу применити и тек онда ући у причу коју су ових дана износили у јавност помоћник министра Попов и саветник Лазаревић, јер ће у противном све то остати једна лепа прича, пуна лепих идеја, а која неће бити реализована из потпуно прагматичних разлога, па чак ако овај школски закон и друга два буду донета, како Министарство планира, до краја ове календарске године, као што је много извесније да ће остати нереализована и сладуњава прича да се овим Законом жели ђацима олакшати школовање, пошто смо и сами сведоци све већих ионако превеликих оптерећења, која дочекују основце сваке године, од сликања, вајања, разних „рука у тесту“, изборних спортова, хора, оркестра, шаха, веронауке, грађанског васпитања, секција, припрема за такмичење, допунске и додатне наставе, различитих курсева, од глуме, балета и разноразних светских језика....

Управо ради тога, Синдикат је захтевао да се активно укључи у израду закона, како би допринео да се у Закон уграде решења која су реална и која се могу у догледно време реализовати, а не која су бледа копија неких решења која су помоћници министра и други који су им помагали у изради Закона видели негде у „белом свету“. Ваљда је, ипак, свима јасно да нема таквих решења која се могу накалемити на овако бедну ситуацију као што је у нашој земљи и која могу бити реализована уз овако брутално низак проценат издвајања БДП за образовање, науку и истраживање.

NIJE DOŠAO NI MIRKO... NI ŽARKO!

Nastavljeni „pregovori“ između prosvetara i Vlade
Sudbina jubilarnih nagrada i otpremnina u rukama JLS

Dok velik broj zaposlenih u prosveti željno očekuje da dobije prinaložnosti koje mu pripadaju i koje već dugo ugrožava istek zakonskog roka za isplatu istih nakon koga sledi zastara (za jubilarne nagrade iz 2009. godine zastara za određene kategorije zaposlenih nastupa već 01. januar 2012.), a većina iz sektora javnih službi, odnosno iz reda „direktnih i indirektnih korisnika sredstava budžeta Republike Srbije, budžeta lokalne vlasti i organizacija za obavezno socijalno osiguranje“, kako ih prepoznaje Zakon, osluškuje da i oni na osnovu Protokola i Sporazuma koje su sa Vladom zaključili prosvetari, kao i na osnovu Zakona o budžetom sistemu, dobiju jubilarne nagrade, Ministarstvo prosvete je, valjda želeći usvajanje Zakona o izmenama i dopunama Zakona o budžetu Republike Srbije za 2011. godinu prikazati kao svoj uspeh, sazvalo sastanak predstavnika svih reprezentativnih sindikata, predstavnika Ministarstva prosvete i nauke i Ministarstva finansija u četvrtak, 27. oktobra. Za sastanak ministar školski, prof. dr Žarko Obradović je predložio: Dogovor o dinamici isplata jubilarnih nagrada i Razgovor o ostalim aktuelnim pitanjima.

Nažalost, na sastanku koji je i održan u predloženoj terminu bili su u punom sastavu jedino predstavnici sindikata prosvetnih radnika, ne i najavljeni predstavnici Ministarstva finansija i Ministarstva prosvete i nauke. Predstavnici Ministarstva prosvete i nauke na ovom sastanku bili su pomoćnik ministra zadužen za srednje obrazovanje, inspekcijiski nadzor i školske uprave Zoran Kostić koji ovom prilikom nije rekao ni reč i pomoćnica ministra prosvete zadužena za finansije Bojana Mitrović, dok su predstavnici Ministarstva finansija bili Dušan Nikezić, državni sekretar u tom Ministarstvu i Slavica Manojlović, rukovodilac grupe za sistem finansiranja plata iz sektora budžeta u Ministarstvu finansija koja je diskusiji dala doprinos kao i njen kolega Kostić

Na početku sastanka g-din Nikezić je sastanak prekrstio u redovan konsultativni sastanak, ne i pregovore ili dogovor o tačnim terminima/rokovima dinamike u kojoj će biti isplaćene jubilarne nagrade, kao i otpremnine koje su sada ponovo postale problem i to ne samo za vođovodske prosvetne penzionere koji otpremnine nisu dobili gotovo 2 godine, već i za druge kolege u Republici kojima je, nakon ažuriranja isplata u vreme prosvetarskog štrajka bila postignuta dinamika isplata otpremnina, a nakon toga su se i oni našli na listi čekanja da dobiju otpremninu, iako je Zakon rok za isplatu otpremnine definisao najduže mesec dana po odlasku u zasluženu penziju. Od državnog sekretara mogli smo da čujemo samo ono što smo znali i pre ovog sastanka, a to je da je stvoren zakonski osnov da jubilarne nagrade za 2009. i 2010. godinu budu isplaćene (za 2011. to nije ni bilo sporno, pošto je, sada već stari, Zakon o budžetu to imperativno nalagao), kao i da je pronađeno rešenje za otpremnine vođovodskih penzionera koji su to pravo stekli radom u školama na teritoriji Pokrajine.

Elem, rebalansom budžeta, država će, ne samo transferisati sredstva za jubilarne nagrade u 2009. i 2010. godini, već će pomoći opštinama i gradovima koji to ne mogu

sami isfinansirati, pa će im transferisati sredstva i za jubilarne nagrade u 2011. godini. Što se tiče postupka realizacije isplate jubilarnih nagrada, on sada zavisi od ažurnosti lokalnih samouprava koje treba da dostave listing i specifikaciju zaposlenih koji su na teritorijama koje oni pokrivaju stekli ovo pravo (nažalost 30-ak lokalnih samouprava od 145 to nije učinilo do dana današnjeg). Predlog sindikata da jubilarne nagrade i otpremnine budu isplaćene direktno iz Trezora Ministarstvo je odbilo, tvrdeći da bi na taj način prekršilo Zakon neuvažavajući opravdan strah sindikata da bi zaposleni u školama kojima su blokirani računi (ima ih bar 30-ak) kao i zaposleni u opštinama kojima su blokirani računi (ima ih 10-ak) mogli ostati bez jubilarnih nagrada, pošto će ta sredstva čim pristignu na račun pomenutih škola ili opština biti preusmerena prema poveriocima, a ne prema onima kojima su i namenjena. Ministarstvo je predložilo da se u svim tim slučajevima predstavnici škola, odnosno lokalnih samouprava, direktno obrate Ministarstvu finansija kako bi se ovakve situacije predupredile i kako bi oni kojima su ova sredstva namenjena, ta sredstva i dobili. U toku sledeće nedelje biće održan sastanak Ministarstva sa Stalnom konferencijom gradova i opština na kome će, između ostalog, biti reči i o pitanju transfera i isplate nagrada i otpremnina, kao i drugim pitanjima vezanim za finansiranje prava zaposlenih koji se finansiraju sa različitih nivoa vlasti.

Ovaj put, za razliku od uobičajenog, učešće u razgovorima sa sindikatima uzela je i pomoćnica ministra prosvete zadužena za finansije, Bojana Mitrović, koja je donošenje Zakona pokušala prikazati kao njen veliki lični uspeh (!!), iako smo svo vreme bili svedoci ignorantskog stava pomenute gospođe koji ustvari nije ništa učinila da se pomenuti problem reši, već je, kada je do toga već došlo, sve to sebi pripisala u zaslugu. Ona je ovom prilikom svoje jučerašnje izlaganje

bazirala na dopisu ministra prosvete i ministra finansija od 30. septembra, o kome smo više puta i sami pisali i, bar što se tiče nas, nije ništa novo ni rekla. Ovom prilikom ona je najavila da je potpisan sporazum između Ministarstva prosvete i nauke i Vlade AP Vojvodine o tome da se isplate otpremnine vođovodskim penzionerima za 2010. godinu i da će taj transfer uslediti već u utorak, 02. novembra, a zatim će krenuti isplata otpremnina za 2011. godinu, koje bi onda trebale biti isplaćene i za vođovodske prosvetarske penzionere, kao i za njihove kolege koji su iz škola sa teritorije centralne Srbije otišli u penziju nakon 01. aprila.

Što se tiče pitanja koeficijentata, odnosno sudbine Predloga koji su Ministarstvu prosvete i Ministarstvu finansija uputili ovaj i drugi sindikati, pomoćnica ministra je izjavila da će se razgovori o koeficijentima nastaviti već sledeću nedelju, čim se sagledaju finansijski efekti zahteva sindikata. Iako na ovaj način Ministarstvo nije zatvorilo vrata za neke buduće dogovore, svima za stolom je bilo jasno da će to biti jalovi razgovori, jer je nemoguće udovoljiti zahtevima sindikata, pa čak i onim najminimalnijim ukoliko Vlada ne izdvoji dodatna sredstva za ovu namenu, a ona to očigledno ni ne može, niti hoće, kao što uostalom nema nameru ni da menja način finansiranja plata javnih poslenika u narednoj(im) godini(ama), što je potvrdio i državni sekretar Nikezić, izjavivši da će povišice

koje svi zaposleni u svim javnim službama, uključivši penzionere, mogu biti samo u iznosu rasta potrošačkih cena (inflacije) u aprilu, odnosno inflacije i polovine rasta BDP iz prethodne godine u oktobru sledeće godine. Ova indeksacija zaposlenima u javnim službama, pa samim time i prosvetarima, doneće u oktobru ove godine povišicu od 1,2%, u aprilu naredne godine između 3% i 4%, a u oktobru 2012. godine od 1% do 2%. Sve ovo

koštaće državni budžet ni manje ni više nego 3,5% novih para, što je manje i od planirane inflacije za narednu godinu, ali u tom je sadržana sva rezerva i opreznost Vlade Republike Srbije koja sada „duva i na hladno“, očekujući MMF, čija misija stiže u Srbiju početkom novembra, pa će razgovori o budžetu, platama i eventualnim povišicama biti nastavljeni tek kada MMF da saglasnost na predlog Vlade Republike Srbije, koja ionako ne može da isfinansira svoje obaveze, već upravo od tog MMF-a zajmi da bi imala kakvu-takvu finansijsku sigurnost da će moći isfinansirati i redovne obaveze u platama, ali i u penzijama koje opterećuju državnu kasu.

S obzirom na činjenicu da će Vlada transferisati lokalnim samoupravama sredstva i za jubilarne nagrade i za otpremnine, bilo bi važno da sindikati još jednom učine napor da u razgovorima sa predstavnicima lokalnih samouprava provere da li su one učinile sve radnje vezane za evidenciju i dostavljanje listi zaposlenih kojima ova prava pripadaju, a nisu isplaćena, kao i da se obrate Sindikatu za eventualna utuženja, zasad po pitanju ostvarivanja prava na jubilarnu nagradu iz 2009. da se ne bi desilo da zbog neažurnosti lokalnih samouprava ovo pravo ne bude isplaćeno zbog zastare roka i pored činjenice da je Vlada obezbedila dovoljno sredstava da se svim licima navedenim u članu 13. Zakona odnosno članu 6. Zakona o izmeni i dopuni Zakona o budžetu ovo pravo i isplati.

Vlada Republike Srbije uputila je 30. septembra 2011. godine jedinicama lokalne samouprave dopis u kome ih podseća da je „potpisivanjem Protokola od 4. februara 2011. godine, odnosno Sporazuma od 1. aprila 2011. godine između Vlade Republike Srbije i predstavnika reprezentativnih sindikata u prosveti određena dinamika isplate jubilarnih nagrada zaposlenima u ustanovama osnovnog i srednjeg obrazovanja koji su pravo na isplatu jubilarne nagrade stekli u 2009, 2010. i 2011. godini“.

„U Vladi Republike Srbije 19. jula tekuće godine održan je sastanak u vezi realizacije Protokola od 4. februara 2011. godine i Sporazuma od 1. aprila 2011. godine kome su prisustvovali predsednik Vlade Republike Srbije, resorsni ministar prosvete i nauke i predstavnici svih reprezentativnih sindikata u prosveti. Dogovoreno je da se omogući isplata jubilarnih nagrada zaposlenima u ustanovama obrazovanja koji su to pravo stekli u 2009. i 2010. godini kroz sticanje pravnog osnova Zakonom o izmenama i dopunama Zakona o budžetu za 2011. godinu, jer im je isto pravo na obračun i isplatu u prethodnim godinama, zakonima o budžetu, bilo suspendovano“ kaže se između ostalog u pomenutom dopisu koji su potpisali ministar prosvete Žarko Obradović i predsednik Vlade Mirko Cvetković.

ТЕШКО ДО ОТПРЕМНИНА ВОЈВОЂАНСКИ ПЕНЗИОНЕРИ ЉУДИ 2. РЕДА

Споразуми сигурни као „врбов клин“

И поред свих обећања и, на крају крајева, законске обавезе да исплати дуговања просветарима: садашњим и бившим, Министарство опет врда и ако већ не може да избегне онда гледа да пролонгира рокове за исплату потраживања која су у овом тренутку најактуелнија: јубиларне награде и отпремнине при одласку у пензију. Стога више никог и не чуди да надлежни у Министарству просвете и Министарству финансија једно говоре јавности и, рецимо, примера ради, Заштитнику грађана, а сасвим друго када је у питању комуникација између виших и средњих, а да не говоримо какви ли су тек разговори између централне и локалне просветарске власти.

Елем, иако су из уста државног секретара, Министарства финансија и десне руке министра финансија и премијера господина Никезића, прошле седмице представници свих синдиката чули да нема никаквих проблема и да неће бити проблема са исплатама отпремнина и трансфером средстава за јубиларне награде, проблема ипак има, а могло би их бити и више пошто Министарство просвете никако да одблокира блокиране школске рачуне у више десетака школа (у Војводини је таквих школа 5), јер би у том случају и да пристигну паре на школске рачуне, оне отишле повериоцима, а не и просветарима.

Што се тиче отпремнина, иако је данашњи „Дневник“ пренео изјаву помоћника покрајинског секретара за образовање задуженог за финансије, господина Кабока да су се (конечно) у уторак, 01.11., војвођанске власти договориле са београдским „о динамички исплате новца за заостале отпремнине војвођанских просветара“, па би „идуће недеље требале бити исплаћене отпремнине за 2010., а до краја овог месеца и за ову годину“ као и да су обезбеђена средства „да се крајем овог месеца деблокирају рачуни свих 5 школа у Војводини који су блокирани због правоснажних пресуда у споровима“, ствари ипак стоје нешто другачије - сигурно је само да су се представници Министарства и Секретаријата договорили и потписали Споразум на основу кога ће покрајини бити трансферисана средства за отпремнине војвођанских просветарских пензионера који су у пензију отишли у току 2010. године. Међутим, што се тиче пензионера из ове 2011. године, као и средстава за одблокирање блокираних школских рачуна, тај новац тек треба бити предмет неког новог споразума.

Ипак, очекујемо да ће доћи до реализације ових потраживања јер су ребалансом буџета предвиђена довољна средства да се могу исплатити и те отпремнине и та дуговања због којих су школе и блокиране. И не само то, већ и средства за јубиларце који су право стекли у 2009. и 2010. години, а која ће обезбедити републички буџет и трансферисати локалним самоуправама, а оне их усмерити према онима којима су и намењена. Стога је и неопходно одблокирати и школе у блокади, али и оних 20-ак локалних самоуправа којима су рачуни блокирани јер и да средства стигну из републичке касе, она сасвим сигурно у том случају не би дошла до оних којима и припадају.

Оно што у овом тренутку посебно брине Синдикат то је да нема воље да се пронађе системско решење за финансирање отпремнина и у наредној години јер Споразум који је закључен у уторак и споразум који ће вероватно бити закључен у наредних недељу-две дана решавају овај проблем само као

појединачан случај, а нису системско решење, иако је то законска обавеза републичког буџета. Стога је Синдикат 3. новембра упutio допис републичком омбудсману, којим је Заштитника грађана упозорио да нису отклоњени разлози због којих је заштитник грађана и прихватио притужбу Синдиката и покренуо поступак контроле законитости и правилности рада Министарства просвете и науке и Министарства финансија.

„Уз дужно извештавање што Вам нисмо раније одговорили на Ваш допис број 20815 од 18.10.2011.г., напомињемо да је то само из разлога што смо очекивали дефинитиван расплет догађаја који су и покренули нашу иницијативу и на основу које је и заштитник грађана покренуо поступак контроле законитости и правилности рада Министарства просвете и науке и Министарства финансија.

Нажалост, и поред свих убеђивања да ће настали проблем са отпремнинама за војвођанске просветарске пензионере бити решен, морамо Вас извести да у овом тренутку поред свих обећања датих и Вама и нама, једино што је извесно, то је да је у уторак, 01.11.2011.г. потписан споразум између Министарства просвете и Покрајинског секретаријата за образовање, управу и националне заједнице којим је обезбеђен трансфер средстава, али само за 748 запослених који су отишли у пензију из војвођанских школа током 2010. године, а да тек треба уговорити трансфер за неисплаћене отпремнине приликом одласка у пензију готово 400 људи који су у току 2011. отишли у школу, а да им, као уосталом и оним колегама који су у пензију отишли годину дана раније отпремнине нису исплаћене.

Шта више, из информација које смо добили из Министарства финансија, Министарства просвете и Покрајинског секретаријата, ова решења су само решења по конкретним случајевима, а не и системско решење ко ће надале финансирају отпремнине за војвођанске просветаре који се у међувремену одлуче да из војвођанских кућа знања оду у заслужену пензију. Стога не можемо сматрати посао око остваривања овог права окончаним, нити се у том смислу изјаснити на Ваш допис. Напомињемо да Споразум који у прилогу Вашег дописа помиње Министарство финансија и чињеница да је усвојен Закон о изменама и допунама Закона о буџету и да су обезбеђена средства за поменуто потраживање, ипак не гарантују да ће Влада убудуће (од 2012. па надале) испоштовати законску обавезу да финансира и отпремнине будућих војвођанских просветних пензионера.

Захваљујемо Вам се на ангажовању и убудуће ћемо Вас извештавати о стању ових права, јер једино координисаном акцијом очигледно можемо натерати Министарство просвете, односно Владу да испоштује законску обавезу коју је у двогодишњем периоду тако лако кришила. Очекујемо и да ће Заштитник грађана и даље помагати да наше колеге остварују своје право јер нас, засад неслужбене, изјаве одговорних из Министарства просвете и Министарства финансија, као и Покрајинског секретаријата не остављају у убеђењу да је проблем дефинитивно, трајно и системски решен“ стоји у допису омбудсману који је у име Синдиката послао проф. Хаџи Здравко М. Ковач, генерални секретар СрпС.

**КОНАЧНО СТИЖУ
ЈУБИЛАРНЕ НАГРАДЕ
И ОТПРЕМНИНЕ**
Утврђен законски оквир за исплату

Овом Синдикату свакодневно се обраћају садашњи и бивши просветари са питањем кад ће им бити исплаћене јубиларне награде, односно кад ће добити отпремнине које нису добили при одласку у пензију. Иако смо више пута наглашавали да и није могуће исплатити јубиларне награде без измене Закона о буџету, који је то право суспендовао у 2009. и 2010. години, очигледно да су то неки чланови пречули, као и чињеницу да се Синдикат сво време залагао да се та несрећна законска одредба анулира, односно измени како би запослени могли остварити ово право. Након заједничких активности које трају од почетка ове школске године, коначно се доношењем Закона о изменама и допунама Закона о буџету Републике Србије за 2011. годину (ребалансом буџета) створио законски оквир да јубиларне награде буду исплаћене, и то измичу за 2009. и 2010. годину из републичког буџета (иначе је то обавеза буџета ЈЛС, као уосталом што је случај са јубиларним наградама за 2011. годину).

Елем, Народна Скупштина Републике Србије донела је поменути Закон („Службени гласник РС“ бр. 78/2011. од 19. октобра о.г.) и по коме, чланом 6.: „У 2011. години обрачунаће се и исплатити јубиларна награда запосленима код корисника из става 1. овог члана (директним и индиректним корисницима средстава Буџета Републике Србије, буџета локалне власти и организација за обавезно социјално осигурање – прим. аут.), који су испунили услове за остваривање овог права у 2009. и 2010. години, а на основу евиденције запослених у наведеним годинама“. На овај начин дуго очекиване јубиларне награде стићи ће колегама који их чекају неоправдано дуго у последњи час, наравно уколико су уопште евидентирани, пошто чак 29 локалних самоуправа (од 145) према евиденцији Министарства финансија није доставило никакве захтеве, нити

листинг запослених који су остварили ово право, о чему смо Вас обавестили у нашем допису од 18. овог месеца.

Што се, пак, тиче отпремнина, према добијеним информацијама из сектора буџета Министарства финансија, односно Групе за систем финансирања плата, колеге које су из војвођанских школа отишле у пензију ће отпремнине добити наредних дана, пошто су ребалансом обезбеђена средства и за ове отпремнине. Први на реду су војвођански пензионери који су у пензије отишли у 2010. години и спецификација потраживања за ову групу је већ у Министарству просвете - сектор финансија, захваљујући ажурности Покрајинског секретаријата за образовање, који је све ове случајеве евидентирао, тако да бар у овом тренутку када су обезбеђена средства за ове отпремнине нема разлога да оне не буду исплаћене колегама већ у наредних недељу-две дана. Након тога очекује се да по спецификацији Покрајинског секретаријата Министарство просвете трансферише и средства за отпремнине војвођанских просветара који су у пензије отишли у току 2011. године. Ребалансом утврђена средства су у потпуности довољна да се обезбеди ово право, па чак и да се одблокирају рачуни за војвођанске школе које су, због судских спорова, у блокади, те се очекује да се договор и о овом питању постигне почетком следеће седмице.

Како, засад неслужбено, сазнајемо, Министарство финансија планира и отпремнине за војвођанске будуће пензионере који ће ово право стећи у 2012. години, те би се на тај начин превазишле све дилеме и неспоразуми који су постојали, ево готово 2 године, око тога ко треба да финансира отпремнине за војвођанске просветне пензионере, али ће се о свему овоме више знати након разговора са Мисијом ММФ-а, која стиже у Србију 02.11.о.г.

Medicina

Nobelov komitet je trećeg dana meseca oktobra, u ponedjeljak, tačno u podne u Stokholmu počeo da objavljuje imena dobitnika Nobelove nagrade za 2011. godinu. Dobitnici prve, ovogodišnje **Nobelove nagrade - za fiziologiju ili medicinu** su **Bruce A. Beutler** (*The Scripps Research Institute, La Jolla, CA, USA*), **Jules A. Hoffmann** (*Institut de Biologie Moléculaire et Cellulaire, Strasbourg, France*) i **Ralph M. Steinman** (*Rockefeller University, New York, NY, USA*). Trojica naučnika dobila su ovogodišnju Nobelovu nagradu iz oblasti medicine **za doprinos istraživanju u oblasti imunologije**. Polovinu nagrade dobili su Bruce A. Beutler i Jules A. Hoffmann za otkrića glavnih mehanizama za aktivaciju imunog sistema. Drugu polovinu nagrade dobio je Ralph M. Steinman za rad na stečenom imunom sistemu. Ukupni iznos Nobelove nagrade je 1,08 miliona evra.

Nobelova nagrada se dodeljuje od 1901. godine. Nagrada za fiziologiju ili medicinu do danas je dodeljena 101. put, najmlađi dobitnik imao je 32 a najstariji 87 godina. Do kraja prve nedelje u oktobru objavljena su još imena dobitnika Nobelove nagrade za fiziku (4. X), hemiju (5. X), književnost (6. X) i mir (7. X), a sledećeg ponedeljka 10. oktobra su objavljena imena dobitnika Nobelove nagrade za ekonomiju.

Fizika

Dobitnici Nobelove nagrade za 2011. godinu za fiziku su trojica astrofizičara iz Amerike: **Saul Perlmutter** (*Lawrence Berkeley National Laboratory and University of California, Berkeley, CA, USA*), **Brian P. Schmidt** (*Australian National University, Weston Creek, Australia*) i **Adam G. Riess** (*Johns Hopkins University and Space Telescope Science Institute, Baltimore, MD, USA*). Trojica naučnika dobila su Nobelovu nagradu za fiziku **za otkriće ubrzanog širenja svemira na osnovu posmatranja supernova**. Jednu polovinu nagrade dobio je Saul Perlmutter a drugu polovinu dele Brian P. Schmidt i Adam G. Riess.

Od nastanka ljudske civilizacije čovek je težio da upozna svet u kome živi, da sazna kako je "svet" nastao i kakva mu je budućnost. Do početka XX veka i Ajnštajnovе opšte teorije relativnosti (1916. godina) verovalo se da je svemir stalan i nepromenljiv, iako su jednačine za gravitaciju opšte teorije relativnosti davale su drugačije rešenje – svemir koji ne miruje, već se stalno menja. Tvorac ovih jednačina, Albert Ajnštajn, da bi dobio model svemira usaglasio sa svojim verovanjem odlučio je da u jednačine uvede tzv. kosmološku konstantu. Ova konstanta imala je zadatak da omoguću da jednačina kao rešenje daju statičan i nepromenljiv svemir. Ubrzo je i Ajnštajn priznao da je kosmološka konstanta njegova najveća greška.

Aleksandar Fridman (1922. godina) je rešavajući Ajnštajnovе jednačine došao do jednačina koje opisuju evoluciju svemira. Rešenja ovih jednačina dala su tri modela svemira koji se širi na različite načine, a potvrda širenja svemira stigla je nekoliko godina kasnije - na osnovu izmerenih rezultata Edvin Hابل postavio je tzv. Hابلov zakon (1929. godina). Prema tom zakonu sve galaksije se od nas udaljavaju brzinom koja je proporcionalna njihovom rastojanju.

Posle ovog otkrića zatišje u kosmologiji je, u poslednjoj deceniji XX veka, prekinuto iznenadnim i revolucionarnim otkrićem trojice ovogodišnjih dobitnika Nobelove nagrade. Dva tima astrofizičara, jedan koji je vodio Saul Perlmutter od 1988. godine i drugi koji je predvodio Brian Schmidt (od 1994. godine), a Adam Riess igrao glavnu ulogu krenula su da preciznije provere i izmere Hابلov zakon. Saul Perlmutter, Brian Schmidt i Adam Riess i njihovi timovi, nezavisno jedan od drugog, su posmatrajući sjaj supernova tipa Ia, merenjem njihovog rastojanja i Doplerovog pomaka zaključili da se svemir širi ubrzano! Ovo otkriće stiglo je potpuno neočekivano čak i za same istraživače. Rezultat koji su timovi očekivali, na osnovu modela Velikog praska i Fridmanovih modela bio je svemir koji se širi usporeno, ali rezultati posmatranja i merenja brzina 50 udaljenih supernova dali su suprotne rezultate. Ovo otkriće iznenadilo je sve i dovelo je do potpuno drugačijeg pogleda na svemir u kome živimo. Skoro vek stara teorija Velikog praska i svemira koji usporava koji se širi morala je da bude dopunjena.

Hemija

Danas je saopšteno ime dobitnika Nobelove nagrade za hemiju za 2011. godinu. Nagradu je dobio **Danijel Šehtman** (*Israel Institute of Technology, Haifa*) za **otkriće kvazi-kristala**. Danijel Šehtman je aprila 1982. godine posmatrajući strukture atoma pod elektronskim mikroskopom video nešto što je, prema tadašnjem razumevanju kristala, bilo nemoguće. Do tog trenutka verovalo se da atomi kristalne rešetke čvrstih tela moraju da budu raspoređeni

na pravilan i periodičan način. U strukturi tada poznatih kristala jedan, osnovni, simetrični element rešetke ponavljao se periodično. Kristal koji je Šehtman tada posmatrao bio je drugačiji, atomi su bili složeni na takav način da nikakvo periodično ponavljanje nije bilo moguće. Ovakvi kristali, za koje se smatralo da su suprotni zakonima prirode, nazvani su kvazi-kristali. Ovo otkriće naišlo je na veliki otpor pa je, braneći dobijene rezultate, Danijel Šehtman bio primoran da napusti istraživačku grupu u kojoj je radio. Međutim, rezultati koje je imo primorali su stručnu javnost da ponovo razmotri strukturu kristala. Na osnovu rezultata Šehtmanovog otkrića naučnici su uspeili da u laboratorijama stvore i druge kvazi-kristale. Godine 2009. otkriven je prvi prirodni kvazi-kristal, u reci Khatyrka u istočnoj Rusiji. Kvazi-kristala su našli i primenu u industriji. Jedna kompanija iz Švedske napravila je posebnu vrstu kvalitetnog čelika, koji se koristi za izradu specijalnih oštrica i igli koje se koriste za operacije oka.

Književnost

Dobitnik Nobelove nagrade za književnost za 2011. godinu je *švedski pesnik i pisac* **Tomas Tranströmer** saopštila je Švedska akademija nauka koja dodeljuje nagrade vredne 1,5 miliona dolara. Tranströmer je rođen 15. aprila 1931. u Stokholmu, pesnik je i prevodilac. U obrazloženju nagrade je stajalo da **njegova poezija** "kroz kondezovane, prozirne slike, **daje svež pogled na stvarnost**". Dobitnik je brojnih pesničkih nagrada, a 2003. godine Tranströmer je nagrađen i Zlatnim vencem na Struškim pesničkim večerima. Njegova dela na srpski jezik prevodio je njegov lični prijatelj, pesnik i književnik Moma Dimić.

Rojters je predviđajući moguće dobitnike nagrade u prvi plan pored Tranströmera stavio i sirijskog pesnika Adonisa, ali i Kanadanku Margaret Atwood i Alis Manro, Južnokorejku Ko Una i Amerikance Filipa Rota, Džojls Kerol Outs i Tomasa Pinčona. Na kladionicama velike šanse davanе su i rokenrol legendi Bobu Dilanu.

Mir

Predsednica Liberije **Elen Džonson Sirlif** i *dve aktivistkinje za ljudska prava* **Lejma Gbavi** i *takođe Liberijka* i **Tavakul Karman** iz *Jemena* dele Nobelovu nagradu za mir. Priznanje im je dodeljeno **za nenasilnu borbu za sigurnost žena**. Nobelovu nagradu za mir dele liberijska predsednica Elen Džonson Sirlif, njena sunarodnica Lejma Gbavi, koja je pokrenula liberijske žene protiv građanskog rata u toj zemlji, i jemenska aktivistkinja za ljudska prava Tavakul Karman, saopštio je Nobelov komitet. Dobitnice su nagrađene za „nenasilnu borbu za sigurnost žena i za prava žena da u punoj meri učestvuju u izgradnji mira“, navodi se u obrazloženju odluke. „Ne možemo postići demokratiju i trajni mir u svetu ako žene ne dobiju iste šanse kao muškarci da utiču na događaje na svim nivoima društva“, navodi se u saopštenju Nobelovog komiteta. Komitet se nada da će nagrada ovim aktivistkinjama doprineti „okonačanju potiskivanja žena koje se još dešava u mnogim zemljama i da se ostvari veliki potencijal za demokratiju i mir koji žene imaju“. U konkurenciji za Nobelovu nagradu za mir ove godine bio je rekordan 241 kandidat.

Ekonomija

Desetog oktobra, Nobelov komitet dodelio je i poslednju nagradu za ovu godinu. Nobelovu nagradu za ekonomiju dobila su dvojica ekonomista: **Thomas J. Sargent** (*New York University, New York, NY, USA*) i **Christopher A. Sims** (*Princeton University, Princeton, NJ, USA*) za njihovo „empirijsko istraživanje uzroka i efekata u makroekonomiji“.

Empirijske metode koje su razvili Sargent i Sims se svakako razlikuju, ali one predstavljaju dopune jedna drugoj i najčešće se koriste u kombinaciji U stranim medijima su se već pojavile kritike na račun ovogodišnjih Nobelovaca. Međutim, oni su nesumnjivo ostavili značajan trag u makroekonomiji, a metode koje su razvili uveliko koriste naučnici, centralne banke i ministarstva finansija širom sveta.

Nobelova nagrada za ekonomiju nije među nagradama koje je ustanovio Alfred Nobel već se dodeljuje od 1968. godine, odlukom Švedske centralne banke (najstarije centralne banke u svetu). Sredstva za ovu nagradu obezbeđuje ta banka. Do danas je Nobelovu nagradu za ekonomiju dobilo 67 ljudi, od toga samo jedna žena.

МОДЕРНИЗОВАЊЕ ОБРАЗОВАЊА НАСТАВНИКА*

Развој модерне цивилизације наметнуо је потребу убрзаног унапређивања и развоја образовања и образовних система. Потреба за променама у образовном систему посебно је изражена у државама које су у процесу транзиције, које настоје да постану економски стабилна и демократски развијена друштва и да се на тој основи укључе у равноправну заједницу европских народа и држава. Промене које је неопходно предузети како би се у образовној области што пре и у што већој мери достигли савремени европски стандарди мењају, поред осталог, и традиционалну улогу наставника и ученика. Нова решења подразумевају да се у средишту пажње у наставном процесу налазе сами ђаци, њихове потребе и могућности. Истовремено, сва истраживања указују на то да је квалитет наставника најважнији фактор који одређује успех ученика. Одговорност и улога самих наставника значајно је унапређена – уместо претходног полазишта у коме су учитељи и наставници представљали само испоручиоце информација, предаваче и испитиваче, нова улога захтева да просветни радник буде водич/ментор, стратег наставног процеса, организатор наставе, саветник.

У новим условима задатак, али и велика одговорност, наставника је да својим компетенцијама осигурају постизање циљева образовања и васпитања и стандарда постигнућа, при чему просветни радници као педагози посебно треба да уважавају принципе образовања, предзнања, потребе, интересовања и посебне могућности ученика. Због тога је квалитет наставника много шири и комплекснија категорија од самог њиховог знања предмета који предају – то је сложени скуп компетенција које укључују поред доброг познавања предмета који наставник предаје и:

- разумевање природе и тока учења код деце и начина на који се учење подржава,
- разумевање социјалног и емоционалног развоја деце и начина на који се тај развој подржава и усмерава,
- разумевање школе као институције, и њене улоге у вези са свим другим актерима (посебно родитељима),
- комуникационе компетенције у односу на ученике, колеге, родитеље итд., и
- препознавање и разумевање свих нових друштвених токова који постављају нове захтеве школи и образовању.

Услед свега побројаног, усавршавање и иновација знања самих наставника, односно оспособљавање учитеља и васпитача за савремени педагошки рад, имају изузетно важну и значајну улогу за развој и унапређивање система образовања и васпитања у Републици Србији. Као и у многим земљама у региону, наставници у Србији до сада нису имали образовање сагласно модерним захтевима (имали су одлично образовање из своје предметне области али не и одговарајуће образовање из других области којима се обезбеђује комплетност и комплексност савремених компетенција). Полазећи од тога, у оквиру укупне реформе нашег образовног система предузели смо мере, пре свега системског карактера, које треба да осигурају и обезбеде унапређење компетенција наставника у складу са савременим стандардима квалитета образовно-васпитног рада:

- законски основ за реформу образовања наставника уведен је Законом

о основама система образовања и васпитања усвојеним 2009. године. Према усвојеним решењима од наставника се од следеће, 2012.-те године очекује да имају образовање које укључује 30 ECTS кредита психолошке, педагошке и методичке обуке и 6 кредита праксе у школи;

- почетком ове године усвојени су стандарди за професију наставника;
- сви универзитети у Србији су започели развој нових курикулама којима ће се стећи основне компетенције које усвојени стандарди захтевају;
- сада очекујемо конкретне договоре на нивоу сваког универзитета: који факултет ће шта нудити, како ће се универзитети организовати и како ће осигурати да завршени студенти задовоље постављене стандарде, односно да по окончању студија поседују оне компетенције које модерно образовање захтева.

У циљу обезбеђења услова за професионални развој запослених у образовању формирали смо десет регионалних центара за стручно усавршавање. Ови центри представљају посебне институције за осавремењавање постојећих стручних знања и размену искустава, за извођење свих врста обавезних и изборних семинара, као и место где се окупљају активни наставници и директора и одржавају састанци стручних друштава. У њима је наставницима увек доступан материјал за наставу као и рачунарска база података. Центри увек могу да брзо реагују на потребе запослених у свом окружењу што значајно повећава ефикасност на плану унапређења образовања.

У настојањима да што брже и што успешније реализује своја опредељења у погледу модернизације образовања наставника у европској перцепцији, Србија активно учествује у свим регионалним активностима које доприносе унапређивању наставничке професије:

- Током ове јесени очекујемо потписивање Меморандума о споразумевању са Европском комисијом око учешћа у програмима Заједнице (LLP) који ће омогућити нашим наставницима да заједно са својим колегама из других земаља региона и ЕУ унапређују своја знања и вештине;
- Избором Србије за председавајућег Управног одбора Иницијативе за образовне реформе у југоисточној Европи (ERISEE-a) прихватили смо се одговорног задатка и управо радимо на успостављању Секретаријата ове међународне организације у Београду;
- У сарадњи са Саветом Европе организовали смо у Београду Конференцију о трансверзалним компетенцијама наставника на којој су учествовале све земље региона;
- Посебну важну улогу у нашој реформи образовања наставника има Темпус програм, у оквиру кога активно учествујемо у више пројеката који се односе на унапређивање образовања наставника;

Исто тако, сарадња са европским институцијама и организацијама и са другим земљама, а пре свега размена искустава на билатералном плану са земљама у окружењу, омогућавају нам и помажу да објективно сагледавамо достигнути ниво и да даље развијамо наставничку професију.

На крају, наглашавајући да данашњи скуп за све нас представља и обавезу и подстрек да наставимо са започетим реформама, желео бих да изразим своје очекивање и уверење да ће овај ТЕМПУС пројекат дати свој пуни допринос унапређењу наставничке професије и у региону и у Србији.

**излагање министра Жарка Обрадовића на Међународном симпозијуму „Модернизовање образовања наставника у европској перцепцији“ одржаном у Сарајеву 14. октобра ове године*

ОБРАЗОВАЊЕ ШУМОМ, ТРЖИШТЕ РАДА ДРУМОМ

Осам нових закона, 77 стратегија и 120 подзаконских аката још увек недовољно

Образовни систем у Србији још није повезан са привредом, али се очекује да ће Стратегија развоја образовања, која би требало да буде завршена до краја године, прилагодити образовање потребама тржишта рада.

Државни секретар Министарства просвете и науке др Радивоје Митровић рекао је да образовни систем што пре треба усагласити са потребама тржишта, наводећи да је Министарство с тим циљем предложило нових десет профила у средњем стручном образовању. У огледним одељењима у средњим школама постигнути су видљиви резултати, а требало би иновирати и школске програме у високом образовању, рекао је Митровић. Он је најавио да ће Министарство иницирати иновацију студијских програма на факултетима, а нарочито на оним који су интересантни тржишту рада.

„Кроз Стратегију развоја образовања хоћемо да добијемо стручњаке који неће чекати запослење

после факултета, а желимо и да их подстакнемо да сами себе запосле кроз мале стартап компаније”, рекао је државни секретар министарства просвете и науке др Радивоје Митровић. Он је додао да Стратегија до 2020. године треба да одреди где је могуће место Србије у новој међународној подели рада. До сада је донето 77 стратегија и нова неће унети промене у образовање сама по себи, али ће доградити законе у области образовања, рекао је Митровић, наводећи да је током претходне три године донето осам нових закона и 120 подзаконских аката у области образовања.

Помоћник директора РЗС Мирослав Јанковић је рекао да професионализација у Србији траје десет година – од професионалне оријентације која почиње у првом разреду средње школе, преко факултета, па до чекања на запослење које у просеку траје две године. Јанковић је навео да је у школској 2009/2010 години средњу школу завршило 75.027

ученика, од којих је 68. 114 гимназијалаца, док је факултет похађало 226. 772 студента, од којих је 98. 609 било финансирано из буџета.

На државним факултетима студирало је 149. 393 студента, а на приватним је било њих 33.672, с тим да је највећи број студената похађао друштвене науке, пословање и право, док је најмање било опредељених за пољопривреду и ветерину. Према подацима завода, прошле године дипломирали су 435.545 студената, а од тога њих 15. 306 на основним студијама, а 557 добило је звање доктора наука.

Директор департмана за постдипломске студије и међународну сарадњу Слободан Унковић каже да постоји потреба да што пре добијемо основе правца укупног друштвеног и привредног развоја и да се у тим оквирима одреди улога образовања. Стратегија за развој образовања треба да одговори коју то производњу држава може заиста да развије, рекао је Унковић.

KAŽEŠ DECI DA UČE, A ONA VIDE KAKO SE ŽIVI

Piše: *Nada Polovina**

Rezultati istraživanja ukazuju na povezanost između nivoa obrazovanja i društvenog statusa roditelja, s jedne strane, i obrazovnih postignuća njihove dece, s druge. Ako su roditelji obrazovaniji oni su najčešće boljeg društvenog statusa, a obrazovne aspiracije njihove dece su naglašenije. Ovo pravilo važi decenijama, važi i danas, mada u vreme tranzicije viši nivo obrazovanja roditelja nije uvek garancija boljeg statusa porodice, niti iz toga obavezno proizilaze veće obrazovne ambicije dece. Sve je to od značaja i za proces stvaranja društvene elite. Jer i u današnjem vremenu obrazovani roditelji podstiču svoju decu da se obrazuju, ali obrazovanje može, ali i ne mora da bude važna mera društvenih pozicija i moći pojedinaca.

Bitna karika promena u vezi s tim dogodila se, naročito tokom devedesetih godina, na tržištu rada. Jer, šta je moglo u Srbiji da se radi pre 15-20 godina? Unosna su bila zanimanja i „zanimanja” koja često nisu imala mnogo veze sa obrazovanjem: trgovci, šverceri, preduzimači raznih vrsta gradili su svoje ekonomske pozicije, njihovi poslovi su bili unosni, a preko ekonomskih pozicija oni su počeli da osvajaju i društvenu moć. Nasuprot njima, socijalni status mnogih sa fakultetskom diplomom u ovom vremenu se pogoršava jer ostaju bez posla ili rade za bedne plate. Tako je došlo do promena koje su otežale proces vaspitavanja dece, a roditelji su bili u neodumici: kako da na njih utiču kada je model ponašanja koji se svodi na „uči, budi dobar dak, radi, budi pošten” postao neproduktivan u društvu u kojem su uspostavljena druga pravila uspešnosti.

Ova druga pravila su uticala i na promene u sistemu vrednosti koje su zahvatile i škole.

Prema istraživanju koje sam radila 2007. (uzorak: deca, njihovi roditelji i nastavnici), ustanovila sam, između ostalog, da roditelji i nastavnici gube autoritet pred decom zbog izmenjenog sistema vrednosti u kome znanje i obra-

zovanje nisu više toliko važni. Jer u školama su bila dominantna deca koja su mnogo bolje materijalno situirana od drugih. To su deca roditelja koji imaju mnogo novca, a koji nemaju izgrađen odnos prema znanju i obrazovanju, pa ni prema autoritetu škole i nastavnika.

Komentar nekih nastavnika je bio da ne mogu da izgrade autoritet u odnosu na tu decu i njihove roditelje koji svojim ponašanjem pokazuju svima da imaju više moći nego što je to uobičajeno za jednu školsku sredinu.

S druge strane, i obrazovani roditelji ne cene današnju školu ali iz drugih razloga: oni procenjuju da je kvalitet nastave slabiji nego u ranijim vremenima. Istraživanje je čak pokazalo da što su roditelji obrazovaniji, njihova deca imaju negativniji odnos prema školskoj realnosti. Oni su dobri đaci, visoko vrednuju znanje, ali ni oni ni njihovi roditelji nemaju pozitivan stav prema sadašnjem obrazovnom sistemu. Ispostavlja se tako da i oni, samo sa drugih pozicija u odnosu na porodicu „novokomponovani bogataši”, umanjuju značaj i autoritet škole.

I siromašni i manje obrazovani roditelji takođe imaju ambivalentan stav prema školi. Dok deo njih smatra da je škola važna za bolju životnu perspektivu njihove dece, jer i oni žive malo bolje od svojih roditelja koji su recimo bili bez škole, drugi deo smatra da im škola nije donela ništa dobro. U ovu drugu grupaciju spadaju oni koji nisu uspeali da nađu posao u struci ili nisu uopšte našli posao. Oni ne znaju šta da kažu svojoj deci („ti im kažeš da uče, a oni vide kako živiš, iako si učio, nemaš posao, nemaš ni za hleb”).

Obrazovani roditelji, dakle, smatraju da je kvalitet nastave u današnjim školama vrlo nizak i veliki broj njih je prinuđen da angažuje privatne profesore da kompenzuju taj nedostatak. Siromašni, manje obrazovani roditelji takođe smatraju da današnja škola nije kvalitetna, ali oni često nemaju ni znanja da pomognu ni novca da, poput imućnijih, plate dodatne časove, i tako među decom dolazi do raslojavanja. Pošto škola ne može sasvim da odradi tu funkciju koja joj je namenjena i time potpomogne stvaranje društvene elite na osnovu znanja, ona prebacuje deo obrazovnog procesa u dvorište roditelja, pa su deca koja mogu da koriste tu pomoć u prednosti. Tako škola danas reprodukuje obrazac stvaranja elite koji ne daje svima jednake šanse.

**Viši naučni saradnik Instituta za pedagoška istraživanja*

ORBOVIĆU NA NOGE

Piše: *„Danas”**

Taman da ovaj komentar dobije naslov: „Orbović je car”. Kad ono i Ranka Savić je carica. Samo što su Savez samostalnih sindikata Srbije posetili Tomislav Nikolić i Čedomir Jovanović, Asocijacija samostalnih i slobodnih sindikata je objavila da je u goste pozvala lidera LDP-a, pošto je, na zahtev svojih članova, odlučila da se aktivno uključi u politički život, a do rešenja akutnih problema može se doći „samo zajedničkim delovanjem političke partije i sindikata”.

Odvojeni susreti Ljubisava Orbovića sa liderima Srpske napredne stranke i Liberalno-demokratske partije zanimljivi su iz tri razloga. Prvo, SSSS je najveća sindikalna organizacija u zemlji, zastupnik rada, dakle. Drugo, SNS je najveća opoziciona poli-

tička stranka u zemlji. Treće, Liberalno-demokratska partija bi po svojoj vokaciji i evropskim pandanima trebalo da bude najautentičniji politički zastupnik kapitala. Ne treba to precenjivati, ali je ipak šteta što novinari tim razgovorima nisu prisustvovali. Tek da vide koliko je sindikat za njih bio pripremljen.

Prvo pitanje koje iza ovog zapazanja sleduje jeste: ko od ovih susreta ima više koristi - Ljubisav Orbović ili dva stranačka lidera? Izvesno je samo jedno: Orbović dobija medijski prostor koji mu je inače retko namenjen, pa dakle profitira na prepoznatljivosti.

U zemlji u kojoj je svet rada ponižen i osiromašen, a političke stranke duture su na lošem glasu, lideru ove sindikalne centrale, koji je još pre nekoliko meseci najavio ovaj politički angažman, odgovara da sasluša svakog i ne podrži nikog. Da

podsetimo da on svojevremeno nije isključio ni formiranje, ako zatreba, nove političke (radničke) stranke. Po svemu sudeći, političari od ovih susreta teško da će profitirati.

A takav manje-više besplatan profit neophodan im je naročito sada, kad im je predsednik Republike u izgled stavio dugu, prerano započetu kampanju. Nije izvesno ni da će sindikalno-stranački susreti biti na opštu korist, kao korenčić nekog društvenog konsenzusa oko bilo čega, a za čim Srbija vapi.

Tim pre što se celim svetom zbilja nešto valja. Ali nije sigurno da će to biti renesansa sindikata, koji su dosad u tim protestima bili ipak u drugom planu, već možda i (ne)kontrolisani pokret masa, kojima je dosta svega.

** Redakcijski komentar, 19.10.2011.*

ŠKOLSKJE ZABLUDU

Piše: *Miodrag D. Ignjatović**

Svojevremeno, dok je još funkcionisala SFRJ, mi smo u Ministarstvu prosvete bili iznenađeni da je, nekako za nas u Srbiji uvek naprednija, bar u tehnologiji, Slovenija u industriji imala procentualno znatno manje inženjera nego Srbija! Sa druge strane, naši stručnjaci su se relativno brzo uklapali kad se nađu u inostranstvu, a neke naše srednje stručne tehničke škole školovale su takav kadar koji je takoreći nosio proizvodnju, a u svetu afirmisao vrhunske građevinare i ostale.

U poslednjih nekoliko decenija neverovatno su narasle i lične ambicije u pogledu školovanja naše omladine, ali i apetiti gotovo svih regionalno-lokalnih zajednica. U sredinama u kojima nije, na primer, bilo ni uglednije srednje škole pojavile su se čak „visoke škole strukovnih zanimanja”, ali – da su im bar programi kompatibilni sa stvarnim potrebama i tih sredina, a i Srbije! Političkim pritiscima i lično-zemljačkim uticajima, kao pečurke posle kiše nikle su mnoge srednje škole, odeljenja viših škola, smerovi na fakultetima, a posebno su izbijali trenutno poželjni, komercijalizovani smerovi: farmacija, menadžment, razna poslovna sekretarstva, nastavničke katedre... Ali, pošto mi Srbi negujemo sve novije i novije grane, a ništa ne krešemo, „stablo” nacionalnog školstva uveliko se lomi pod teretom jalovih plodova...

Nikakva racionalizacija, pa i potrošnja para za školstvo iz sirotinjskog srp-

skog budžeta, kod nas ne uspeva. Želeli smo, recimo, da nam ostanu škole od prvog do osmog razreda čak i u naseljima sa stotinak đaka, iako u SAD školski autobusi skupljaju i voze dake.

Događalo nam se (i još uvek toga ima) da održavamo, sa svim troškovima, srednju školu sa jedva pedesetak đaka, iako je to mesto okruženo u razmaku od tri do deset kilometara čak sa osam potpunih srednjih škola! „Mašinaca”, trgovaca, čak i PTT tehničara, a uskoro verovatno zbog otvorenih apoteka „na svakom ćošku” imaćemo i farmaceuta (da ne pominjemo one koji se nadaju da će biti menadžeri za stranu, ali ne i našu konkurentnu robu), više na berzi rada nego u funkciji struke!

U stvari, naš školski sistem je sejač zabluda, ali – bez odgovornosti: važno je imati „svoju” školu, fakultet, grupu, ugraditi se u budžet, a ko će da snosi posledice – to je stvar „države”. Kad bi, recimo, ekonomski neisplativoj, istine radi i nepotrebnog srednjoj školi, ta ista „država” plaćala po učeniku, a ostatak kompenzovala lokalna samouprava ili kad bi se za nezaposlene visokoškolce prozivali, umesto „države”, oni koji tezgare gde god nađu zgodno mesto, onda bi i statistička nauka u našem školstvu bila u svojoj, zaista korisnoj i naučnoj, ali i životnoj funkciji i – ne bi pokrivala naše školske zablude...

**Doktor nauka, pomoćnik ministra prosvete u penziji*

МАЛА МАТУРА:

Осмаке чека половина непознатих задатака

„На завршном испиту, који ће на крају основног образовања полагати садашњи ученици осмог разреда, биће 50 одсто непознатих и 50 одсто познатих задатака. Пробни завршни испит биће организован пред крај школске године, највероватније у мају, а ученици ће и ове године имати збирку задатака из које ће се припремати за полагање завршног испита” - рекао је на конференцији „Завршни испит у функцији унапређења образовања“ Желимир Попов, помоћник министра просвете за предшколско и основно образовање. Он је истакао да је Министарство просвете и науке задовољно резултатима прошлогодишњег завршног испита и да ће за идућу годину бити унапређен поступак извођења тог испита.

Како је истакнуто на конференцији, завршни испит на крају основног образовања прошле године је полагао 98,3 одсто ученика осмог разреда. Анализа резултата завршног испита је показала да су на тесту из српског језика на републичком нивоу уједначена просечна постигнућа ученика у областима вештина читања и разумевања прочитаног, писано изражавање и књижевност, а ђаци су у просеку најмање успешни у областима граматике, лекси-

ке и народног и књижевног језика. Просечна постигнућа ученика из математике на републичком нивоу су највећа у области обраде података, а уједначена у областима бројева и операција са њима, геометрије и мерења. Ученици су у просеку најмање успешни у области алгебре и функција.

Анализа је показала и да нема велике разлике у постигнућима ученика који долазе из општина различитог степена развијености, али да постоји тенденција благог пада просечног постигнућа ђака са смањивањем степена развијености општине. На републичком нивоу, девојчице су биле нешто успешније на оба теста од дечака, при чему је разлика у постигнућима већа на тесту из српског него из математике.

Тинде Ковач Церовић, државна секретарка у Министарству просвете и науке је најавила да ће ускоро почети и израда концепта завршног испита на крају средње школе, која ће први пут бити спроведена крајем школске 2014-2015. године. Она је рекла да је садашњи матурски испит веома разноврстан и нестандардизован и да би нов концепт требало да буде усаглашен са матурама у европским земљама.

УНАПРЕЂЕЊЕ ПРЕДШКОЛског ВАСПИТАЊА И ОБРАЗОВАЊА

Министар просвете и науке у Влади Републике Србије Жарко Обрадовић изјавио је на конференцији „Унапређивање предшколског васпитања и образовања у Републици Србији (IMPRES)” да је ове године више од 49 одсто деце обухваћено предшколским васпитањем и образовањем, а припремним предшколским програмом приближно 99 одсто малишана. Обрадовић је, отварајући конференцију, а поводом представљања заједничког пројекта ЕУ и ресорног министарства, навео да је у односу на 32 одсто обухвата деце у 2003. години, ове године тај проценат је доста већи и износи више од 49 одсто, при чему је додао да велики допринос у томе има и увођење обавезног припремног предшколског програма за сву децу у години пред полазак у школу. Према његовим речима, сврха пројекта IMPRES јесте стварање пре свега материјалних услова за предшколско васпитање и образовање деце, посебно оне из осетљивих друштвено социјалних група.

Кроз поменути пројекат 15 општина у Србији добиће објекте и превозна средства који су неопходни за рад и спровођење предшколског васпитања и образовања, навео је Обрадовић.

Представница Делегације ЕУ у Србији Јоланда Сан Хосе нагласила је да је за ЕУ најважније да се унапреди квалитет образовања, уз

напомену да је предшколско образовање важно јер поставља темељ за даљу едукацију. Нажалост, деца из удаљених места, као и деца ромске националности, не похађају предшколско образовање, саопштила је она и изразила очекивање да ће се то променити. Овим пројектом биће обезбеђени аутобуси и комби-превоз, као и неколико објеката, како би се предшколским образовањем обухватила сва деца, навела је Сан Хосе. Европска унија издвојила је 3,75 милиона евра за унапређење рада предшколских установа у Србији. За пројекат „Унапређивање предшколског васпитања и образовања у Србији” средства су одређена из предприступних фондова ЕУ и реч је о бесповратној помоћи.

У овом пројекту, који ће се спроводити до јануара 2014. године, учествоваће Аранђеловац, Бела Паланка, Беочин, Гацин Хан, Крушевац, Лесковац, Мали Зворник, Петровац на Млави, Пожаревац, Ражањ, Рума, Шабац, Сурдулица, Тутин и Ужице.

Дан који је прошао неопажен

ШТА ЈЕ ДОСТОЈАНСТВЕН РАД У СРБИЈИ?

Свака особа треба да има посао који јој омогућава да живи пристојан и модерном човеку примерен живот у којем може да испуни све своје потребе. Пристојан и достојанствен рад је идеја водила Светског дана достојанственог рада. Светски дан достојанственог рада 7. октобар био је прилика за синдикате да се прикључе глобалној акцији и укључује велики број људи у активности које се тичу унапређења положаја радника. Нажалост и овај дан је код нас прошао готово незапажено, са тек неколико уличних перформанса и неколико штурних саопштења.

Достојанство радника у Србији одавно не постоји. Радник је унижен и доведен у ситуацију да се бори за голи опстанак. Синдикати су свакодневно суочени са кршењем основних права радника, која су гарантована Уставом, Законом о раду и међународним конвенцијама. Када се каже основна права радника мисли се на право радника да ради и за то добије адекватну зарadu која ће му омогућити квалитетан живот, право да ради у условима који су безбедни и у окружењу које ће омогућити свакој особи да се развија у свом послу без дискриминације. Нажалост у Србији од оних који раде сваки шести радник не добија плату, а за 300. 000 радника послодавци не плаћају доприносе, велики број запослених добија и мање од законом загарантованог минималца, а не мали број је оних радника који кад добију минималац део од те беде морају да врате послодавцу „на руке“....

Држава, нажалост, није обезбедила довољне и адекватне мере социјалне заштите за болесне, слабе, старе,... и за жене. Економска криза у свету и њени рефлекси на домаћу, недовршене системске реформе и неподношљива социјална демагогија без икакве намере да се нешто и учини у земљи да се смањи галопирајућа незапосленост, социјална неједнакост и економска неста-

билност у исто време доводе у питање будућност за стотине хиљада грађана који још увек нешто раде, а чији је рад недовољно плаћен и деградиран, као и оних који се гурају пред казанима „народних кухиња“ или оних из категорије с транзиционих губитника.

Независни синдикат јавни служби користи прилику да подсети и истакне, да је на путу достизања и очувања основних људских а самим тим и радничких права, неопходно континуирано, синдикално организовање које ће синдикатима омогућити да користе своје право учешћа у свим питањима везаним за рад и одбрану права запослених. Првенствено, то учешће подразумева несметано учешће синдиката у социјалном дијалогу на свим нивоима, а нарочито у колективном уговарању у изради закона, подзаконских аката и колективних уговора, у радним групама ресорних министарстава чије запослене они представљају, али и у уговарању права из рада на средњем и локалном нивоу.

Достојанствен рад сумира тежње људи у току њиховог радног века које се односе на приходе, право гласа и признање у друштву, породичну стабилност и лични развој, као и родну равноправност. Све ове различите димензије достојанственог рада потпомажу социјални мир у заједници и друштву. Пристојан рад подразумева одговорност и обавезу Владе, радника и послодавца да обезбеде трипартитни социјални дијалог који за крајњи циљ има очување достојанства радника. Ови циљеви важе за све раднике, и жене и мушкарце, било да раде у фабрикама или канцеларијама, у пољима или у свом дому... Пристојан рад захтева заједнички напор да се смањи сиромаштво и он је средство за постизање правичног и одрживог развоја. Дакле, захтева синдикалну акцију.

Придружити се ... борба за достојанственог рада се наставља!

EU: U PROSEKU 15 UČENIKA PO NASTAVNIKU

- Nastavni kadar u osnovnom obrazovanju uglavnom žene • Polovina nastavnika starija od 50 godina • Sveobuhvat predškolskim obrazovanjem

U Evropskoj uniji broj učenika u odnosu na broj nastavnika u osnovnom obrazovanju znatno varira od članice do članice a u 2009. je u proseku iznosio 15 učenika po nastavniku. Najnovije istraživanje o trendovima u obrazovanju u protekloj deceniji u EU pokazalo je i da nastavni kadar u osnovnom obrazovanju uglavnom čine žene, kao i da je u nekim članicama gotovo polovina nastavnika starija od 50 godina.

U 2009. broj đaka po nastavniku u EU se kretao od u proseku 10 đaka po nastavniku na Malti, u Litvaniji i Danskoj i Poljskoj do gotovo 20 učenika po nastavniku u Francuskoj i Velikoj Britaniji, pokazuje izveštaju evropske statističke službe Eurostat o trendovima u obrazovanju u protekloj deceniji.

Prema tom izveštaju, kojim su obuhvaćeni svi nivoi obrazovanja, broj đaka po nastavniku u osnovnom obrazovanju opao je između 2000. i 2009. u 18 od 22 članice za koje su podaci bili dostupni. Najveće smanjenje je zabeleženo na Malti - sa 19 učenika po nastavniku u 2000. na 9 u 2009, Litvaniji (sa 17 na 10), Letoniji u kojoj se broj smanjio sa 18 na 11 i Irskoj sa 22 na 16. U saopštenju Evropske komisije se navodi da, iako se smanjio broj đaka u tim zemljama, to ne znači i da izdvojeno više vremena za podučavanje đaka.

Prosečan broj učenika po nastavniku u EU podudara se i sa prosekom u SAD koji je u 2009. iznosio 14,9 učenika po nastavniku. U Japanu je taj odnos bio 19,4 prema 1.

Istraživanjem su obuhvaćene zemlje koje imaju status kandidata a prema iznetim podacima u Hrvatskoj je na 18 učenika dolazio jedan nastavnik, u Makedoniji na 19,5 učenika dok je u Turskoj taj odnos bio 25,8 prema 1.

U EU je u proseku 29% nastavnika bilo starije od 50 godina, dok je problem starijeg kadra posebno izražen u Nemačkoj gde je 49% nastavnika starije od 50 godina, Švedskoj (48%) i Italiji (45%). Najmanje nastavnika starijih od 50 godina zabeleženo je na Kipru (3%), Poljskoj (13%) i Sloveniji (18%).

U Evropskoj uniji osnovno obrazovanje počinje zavisno od zemlje u dobi između 4 i 7 godina i traje obično pet do šest godina.

U Srbiji je u u školskoj godini 2008/2009. bilo registrovano 596.396 učenika osnovnih škola, dok je broj nastavnika sa punim radno vreme iznosio 42.996, pokazuju okvirni podaci izneti u odgovorima na Upitnik Evropske komisije.

U predškolske ustanove u Srbiji upisano je 51,6% dece starosne dobi od 3 do 6 godina, dok obavezno pripremno predškolsko pohađa 87,8% dece.

U 27 članica EU žene su u 2009. dominirale nastavnim kadrom u osnovnom obrazovanju sa udelom od 86%, dok je u Češkoj, Sloveniji, Litvaniji i Mađarskoj udeo žena dostigao čak 95%. Samo u Danskoj (69%) i Španiji i Luksemburgu (po 74%) udeo žena je bio manji od tri četvrtine.

Isti trend je zabeležen i u SAD gde su žene činile 86,7% nastavnog kadra, dok je 32,4% nastavnika bilo starije od 50 godine. Za Japan nisu izneti podaci.

U Makedoniji 77,5% nastavnog kadra su činile žene, a 25,8% nastavnika je bilo starije od 50 godina. U Turskoj udeo žena je bio 50,4%, a podaci o starijem kadru nisu izneti. Podaci o udelu žena i starosti kadra u Hrvatskoj nisu navedeni.

Istraživanje je pokazalo da je protekle decenije porastao broj dece koja su uključena u predškolsko obrazovanje. U 2009. u EU je predškolsku nastavu pohađalo 92% dece, starosne dobi od 4 godine do godina određenih za polazak u osnovnu školu, dok je taj procenat 2000. iznosio 86%.

U 11 članica stopa dece uključene u predškolsko obrazovanje iznosila je čak 92% u 2009, čime su te zemlje već ostvarile ciljeve u obrazovanju i obuci za 2020. Pritom, značajan napredak ka ostvarenju tog cilja zabeležen je u Letoniji gde se stopa dece uključene u predškolsko obrazovanje povećala sa 65% na 90%, Kipru (sa 65% na 86%), Litvaniji (sa 61% na 80%), Finskoj (sa 55% na 72%), Rumuniji (sa 68% na 82%) i Poljskoj (sa 58% na 71%).

U Hrvatskoj je 69% dece bilo obuhvaćeno predškolskim obrazovanjem, u Makedoniji samo 28%, a u Turskoj 32% u 2009.

U Japanu gotovo sva deca predškolskog uzrasta, 98%, uključena su u predškolsko obrazovanje, dok taj procenat u SAD iznosi 66%.

SRBIJA: ČAK 350.000 ODRASLIH NE ZNA NI DA SE POTPIŠE Funkcionalno nepismeno 40% petnaestogodišnjaka

Čak 350.000 odraslih ljudi u Srbiji ne zna da se potpiše, a 1,3 miliona nije završilo osnovnu školu. Poslednja PIZA testiranja su pokazala da je svaki treći petnaestogodišnjak u našoj zemlji funkcionalno nepismen, sriče dok čita i ne razume pročitano. Za one koji još uvek umesto potpisa ostavljaju otisak palca, država je pokrenula projekat "Druga šansa", gde je u školske klupe selo 2.700 odraslih ljudi. U pomoć je pritekla i Evropska unija koja je sa četiri miliona evra finansirala taj projekat. Ovo je ogledna faza projekta u koju je uključeno 37 osnovnih škola. Ideja je da se u naredne dve godine mreža širi na 80 škola i 400 polaznika. Za završetak osnovne škole imaju tri godine,

a tu je uključena i obuka od tri meseca za jedno od 50 zanimanja. Ideja je da obrazovanje odraslih zaživi u svim osnovnim školama. Ipak, ceni struka, za rešavanje problema funkcionalne nepismenosti kod učenika biće potrebna potpuna reforma obrazovnog sistema. Stoga se velike nade polažu u strategiju obrazovanja za koju je najavljeno da će biti usvojena do kraja godine. Ona treba da trasira put obrazovnog sistema od predškolskih ustanova do fakulteta. Danas slika među petnaestogodišnjacima nije nimalo ružičasta. U odeljenju od 30 učenika čak 10 do 12 njih je funkcionalno nepismeno, loše čitaju, ne razumeju pročitano, pa samim tim ne mogu da uče iz udžbenika.

Poslednja PISA testiranja su pokazala da je 33 do 40 odsto petnaestogodišnjaka funkcionalno nepismeno. Praćene su tri oblasti, matematika, nauka i čitanje. Čitalačka pismenost je ključna jer ako neko ne može da se izbori sa tekstom, ne razume ono što je pročitao, znači da nije u stanju da uči iz udžbenika.

Za razliku od srpskih učenika, njihovi vršnjaci u razvijenim evropskim zemljama mnogo bolje znaju da primene naučeno u praksi. Evropski prosek funkcionalne nepismenosti je 20 odsto, a postavljeni cilj EU je da se do 2020. godine smanji ispod 15 odsto. Finski obrazovni sistem se pokazao kao najbolji u Evropi i funkcionalna nepismenost kod njih je ispod 10 odsto.

BEZ ŠKOLE ČAK 4.500 DIREKTORA Na posao čeka i 50.000 školovanih

Da platu mogu da zarađuju i oni koji nemaju visoke diplome pokazuju poslednji podaci NSZ, po kojima 17.490 radnika u Srbiji nema ni dana škole, a čak 481.983 ih radi samo sa osnovnom. A da nije reč samo o loše plaćenim i nepopularnim zanimanjima, moglo bi da posvedoči skoro 4.500 funkcionera i rukovodilaca koji svoje radno mesto čuvaju uprkos tome što imaju samo osnovno obrazovanje! U Republičkom zavodu za statistiku kažu da je najviše nekvalifikovanih radnika zaposleno u poljoprivredi, šumarstvu i ribarstvu, snabdevanju vodom i upravljanju otpadnim vodama, građevinarstvu, trgovini, popravci motornih vozila, administrativnim i uslužnim delatnostima... Radnici sa diplomom srednje škole najčešće zarađuju plate baveći se zanatima (42.775), trgovinom (27.204), ali je na tržištu rada i 11.155 službenika i čak 4.465

po dve do tri decenije, a isto toliko kasnimo u obrazovanju. Zato se događa da strani investitori moraju prvo da obuče radnike pre nego ih uposle. Zato je bezmalo polovina radnika koji nemaju dovoljno obrazovanje potpisalo ugovore na određeno vreme, dok ih za stalno radi svega 14 odsto. Angažovani su i na povremenim (15,7 odsto) i sezonskim poslovima (24,5 odsto). Ipak, poslednja anketa o radnoj snazi pokazuje da manjak škole ne znači automatsku eliminaciju sa tržišta rada jer je sa nedovoljnim kvalifikacijama uposlen isti broj radnika kao i onih koji imaju visoke diplome. Sa diplomama više škole ili fakulteta u našoj zemlji je zaposleno 481.546 radnika, odnosno samo 437 manje nego onih sa završenom osnovnom školom.

Prema najnovijim podacima NSZ, u septembru je na birou 742.576 građana čekalo poziv za posao. Najviše ih je sa srednjim obrazovanjem, pa tako njih čak 403.511 ima treći ili četvrti stepen stručnosti. Sa diplomom fakulteta, ali bez radnog mesta je 49.493 građana, a sa višom školom 38.157. Bez ikakvih kvalifikacija je 210.567, a sa drugim stepenom obrazovanja je 33.561 nezaposlenih.

Plate za godinu dana nominalno veće 12,1%, a realno 2,6%

Prosečna zarada isplaćena u septembru 2011. godine u Republici Srbiji iznosila je 53.838 dinara. U odnosu na prosečnu zaradu isplaćenu u avgustu 2011. godine, nominalno je veća za 1,0%, a realno je veća za 0,8%.

Prosečna zarada bez poreza i doprinosa isplaćena u septembru 2011. godine u Republici Srbiji iznosila je 38.763 dinara. U odnosu na prosečnu zaradu bez poreza i doprinosa isplaćenu u avgustu 2011. godine, nominalno je veća za 1,0%, a realno je veća za 0,8%.

„U našoj zemlji se smatra da su naši radnici veoma stručni i kvalifikovani, a zapravo Srbija kuburi sa obrazovnom radnom snagom“, tvrdi Radmila Bukumirić-Katić, pomoćnik ministra rada.

Tehnološki procesi u nekim granama proizvodnje zastareli su i

ПИТАЊЕ:

Да ли Правилник о раду може у потпуности да замени или да суспендује Колективни уговор код послодавца и да ли се КУ може једнострано откапати?

ОДГОВОР:

„Колективни уговор може престати пре истека рока на који је закључен отказом једне од уговорних страна.

Из образложења: Правилник о раду замењује колективни уговор код послодавца у случају наступања разлога прописаног чланом 3. став 2. тачка 3) Закона о раду, али он по оцени Уставног суда, као општи акт који је израз воље само једне стране – послодавца има привремени карактер, чије доношење има за циљ да се права, обавезе и одговорности запослених и послодавца уреде док се не стекну услови за доношење колективног уговора, који је резултат преговарања запослених и послодавца као социјалних партнера.

„У погледу навода иницијативе да примена колективног уговора није могла бити суспендована доношењем Правилника о раду, као општег акта ниже правне снаге у односу на колективни уговор, Уставни суд указује да сагласно одредбама члана 264. Закона о раду, колективни уговор може престати пре истека рока на који је закључен отказом једне од уговорних страна, а што је у конкретном случају претходило доношењу оспореног Правилника, те у том смислу не стоје наводи иницијатора да је оспореном одредбом члана 140. Правилника суспендована примена колективног уговора, већ је он престао да важи на један од Законом прописаних начина.

Са друге стране, према одредбама Закона о раду, Правилник о раду замењује колективни уговор код послодавца у случају наступања разлога прописаног чланом 3. став 2. тачка 3) Закона о раду или других законом предвиђених сметњи за закључење колективног уговора. Наиме, када нема услова за закључивање колективног уговора код послодавца, што значи ако код послодавца није основан синдикат или ниједан синдикат не испуњава услове репрезентативности или није закључен споразум о удруживању у складу са овим законом, ако ниједан учесник колективног уговора не покрене иницијативу за почетак преговора ради закључивања колективног уговора, ако учесници колективног уговора не постигну сагласност за закључивање колективног уговора у року од 60 дана од дана започињања преговора и ако синдикат у року од 15 дана од дана достављања позива за почетак преговора за закључивање колективног уговора не прихвати иницијативу послодавца, Закон о раду предвиђа да се права, обавезе и одговорности запослених и послодавца уређују Правилником о раду.

Из наведеног произлази, по оцени Уставног суда, да Правилник о раду, као што је општи акт који је израз воље само једне стране – послодавца, има привремени карактер, чије доношење има за циљ да се права, обавезе и одговорности запослених и послодавца уреде док се не стекну услови за доношење колективног уговора, који је резултат преговарања запослених и послодавца као социјалних партнера. Уставни суд оцењује да одредба члана 141. став 2. Правилника управо изражава овакву природу оспореног акта, будући да престанак његовог важења везује за моменат трајног уређења права, обавеза и одговорности запослених и послодавца у поступку колективног преговарања, односно настојања учесника да у доброј вољи наставе преговоре ради закључивања новог колективног уговора“ (Одлука Уставног суда Србије, У-бр. 179/08 од 20. маја 2010)

ПИТАЊЕ:

Да ли директор може да донесе Правилник о коефицијентима за обрачун и исплату плата запослених у Дечјој установи?

ОДГОВОР:

„Закон и прописи донети на основу закона не дају овлашћења директора установе за доношење општих аката установе.

Из образложења: У спроведеном поступку Уставни суд је утврдио да је оспорени Правилник о коефицијентима за обрачун и исплату плата запослених у Дечјој установи „С“ донео директор установе. У поступку оцене уставности и законитости оспореног Правилника, као претходно поставља се питање овлашћења директора установе за доношење оспореног акта.

Из одредаба Закона о предшколском васпитању и образовању („Сл. гласник РС“, број 18/10), Закона о основама система образовања и васпитања („Сл. гласник РС“, бр. 62/03, ... 101/05), Закона о јавним службама („Сл. гласник РС“, бр. 42/91, 71/94 и 79/05) и Закона о платама у државним органима и јавним службама („Сл. гласник РС“, број 34/01) произлази да је директор установе овлашћен да руководи радом установе и одговоран је за законитост рада и успешно обављање делатности. Закон, као и прописи донети на основу закона, не дају овлашћење директору установе за доношење општих аката установе.

Такође, из одредаба Закона о локалној самоуправи („Сл. гласник РС“, број 129/07) не произлази ни овлашћење председника општине да даје сагласност на акте које доноси установа чији је оснивач јединица локалне самоуправе.

Имајући у виду да је у конкретном случају Правилник о коефицијентима за обрачун и исплату плата запослених у Дечјој установи „С“ донео директор установе и да је на овај правилник сагласност дао председник општине, Уставни суд је утврдио да директор Дечје установе није имао законско овлашћење за доношење оспореног Правилника, нити је председник општине био законом овлашћен за давање сагласности на овај акт.

Такође, такво овлашћење директора не садрже ни Уредба о коефицијентима за обрачун и исплату плата запослених у јавним службама, као ни Статут Дечје установе, према којем управни одбор установе доноси опште акте (члан 32. став 1. алинеја 1. Статута), а директор руководи радом установе (члан 35. став 1. Статута).

Из наведеног разлога, Уставни суд је оценио да оспорени Правилник није сагласан са законом“ (Одлука Уставног суда Србије, У-бр. 306/09 од 9. септембра 2010)

ПИТАЊЕ:

Како да школа реши проблем који је настао због тога што је Национална служба за запошљавање проверу психофизичких способности кандидата у поступку пријема у радни однос наставника заказала тек за три месеца од подношења захтева за спровођење такве провере? Да ли се школа излаже одговорности због пропуштања рока за доношење одлуке о пријему у радни однос?

ОДГОВОР:

Проблем о којем говорите заиста је постојао пре ступања на снагу Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС“, број 52/11). Пре тога је, према члану 130. став 5. Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС“, број 72/09) постојала обавеза директора да одлуку о избору кандидата по конкурс донесе у року од 30 дана од дана истека рока за подношење пријаве на конкурс.

Закон о изменама и допунама Закона о основама система образовања и васпитања (члан 21) уноси измене у поступак избора кандидата по конкурс:

„У члану 130. став 3. мења се и гласи:

У поступку одлучивања о избору наставника, васпитача и стручног сарадника директор врши ужи избор кандидата које упућује на претходну проверу психофизичких способности у року од осам дана од дана истека рока за подношење пријава. Проверу психофизичких способности за рад са децом и ученицима врши надлежна служба за послове запошљавања применом стандардизованих поступака. У року од осам дана од дана добијања резултата провере директор прибавља мишљење органа управљања.“

Став 4. брише се.

У ставу 5. речи: „30 дана од дана истека рока за подношење пријава.“ замењује се речима: „осам дана од дана добијања мишљења органа управљања.“

Досадашњи ст. 5. до 8. постају ст. 4. до 7.“

Према томе, школа и њен директор не излажу се никаквој одговорности ако од истека рока за подношење пријава на конкурс до доношења одлуке о избору кандидата прође много времена због тога што Национална служба за запошљавање није извршила проверу психофизичких способности кандидата.

ПИТАЊЕ:

У школи је дошло до смањења броја извршилаца на пословима наставника практичне наставе, због чега је један од наставника практичне наставе проглашен запосленим за чијим је радом престала потреба. Да ли тај запослени има право да буде преузет у радни однос у другој школи ради обављања послова наставника разредне наставе, пошто испуњава услове и за обављање тих послова? Напомињемо да је одговор школске управе на то питање негативан.

ОДГОВОР:

Наш одговор је потврдан. Запослени који је у школи стекао статус запосленог за чијим је радом престала потреба има право да буде премештен на било које одговарајуће слободне послове у истој установи или да, ако таквих послова нема у истој установи, буде преузет на одговарајуће слободне послове у другој установи.

За запосленог из Вашег питања подједнако су одговарајући како послови наставника практичне наставе, тако и послови наставника разредне наставе, пошто он испуњава услове за обављање и једних и других послова. То значи да он као запослени за чијим је радом престала потреба може бити премештен/преузет било на послове наставника практичне наставе, било на послове наставника разредне наставе.

Ако је школска управа заиста дала супротан одговор, такав одговор је правно неутемељен због тога што Закон о раду (члан 155. став 1. тачка 5) и Посебан колективни уговор за запослене у основним и средњим школама и домовима ученика (члан 36. тач. 1) и 3) говоре о праву запосленог за чијим је радом престала потреба да буде премештен/преузет на друге одговарајуће послове, не ограничавајући то право на премештај/преузимање на послове који су исте врсте као послови на којима је престала потреба за његовим радом.

Из реченог следи закључак да се, ни када је реч о праву запосленог за чијим је радом престала потреба на премештај на друге одговарајуће послове код истог послодавца нити када је реч о преузимању на друге одговарајуће послове код другог послодавца (установе) никаквим тумачењем право запосленог за чијим је радом престала потреба не може свести на право да буде преузет/премештен на исту врсту послова које је раније обављао и на којима је престала потреба за његовим радом – то би значило ограничења права запослених супротно одредбама Закона о раду и Посебног колективног уговора за запослене у основним и средњим школама и домовима ученика.

PRAISTORIJSKE CRTEŽE NASLIKALA... DECA!

Praistorijske crteže otkrivene u jednoj pećini u Rufinjaku, na jugozapadu Francuske, napravila su deca, zaključak je grupe istraživača sa Kembridž univerziteta. Koristeći posebnu metodu identifikacije, britanski naučnici su ustanovili da su neka od udubljenja, napravljena povlačenjem prstiju preko mekih površina zidova pećine Sto mamuta u Rufinjaku ostavila deca pre oko 13.000 godina. Istraživači su, takođe, otkrili da je za ovaj oblik likovnog izražavanja posebno bila nadarena jedna petogodišnja devojčica. „Dečija rezbarenja se pojavljuju u svim odajama pećine“, kazala je za Bi-Bi-Si (BBC) arheolog Džesika Kuni koja je predvodila istraživanje. „Našli smo tragove koje su ostavila deca stara između tri i sedam godina i uspeali smo da pomoću njihovih tragova pojedinačno identifikujemo četvoro dece“, kazala je ona. „Najviše tragova ostavilo je jedno petogodišnje dete za koje smo gotovo sigurni da je bila devojčica“, dodala je ona. Svake godine na hiljade ljudi poseti pećinski kompleks u francuskoj oblasti Dordoni kako bi videli crteže mamuta, nosoroga i konja na zidovima podzemnih odaja koje se pružaju u dužini od osam kilometara. Pećina u Rufinjaku je otkrivena još u 16. veku, ali su tek 1956. godine stručnjaci shvatili da su neki crteži delo praistorijskih ljudi. Arheolozi su 2006. prvi put otkrili da su neka rezbarenja napravila deca. Za razliku od crteža koji se pojavljuju u drugim delovima pećine, ovi tragovi nemaju na sebi nikakvu boju. „Jedna od odaja pećine je tako puna dečijih rezbarenja da je verovatno bila namenjena njima, mada je nemoguće utvrditi da li su se u njoj igrali ili izvodili rituale“, kazala je Kuni. Tragovi prstiju mogu se, takođe, naći i na zidovima pećina u Španiji, Novoj Gvineji i Australiji. „Ne znamo zašto su ih ljudi pravili. Možda je to bio deo nekog rituala ili samo zabava po kišovitom danu“, navela je ona.

DODELJENE Ig NOBELOVE NAGRADE

- Kako probuditi gluvu osobu ako u kući izbiće požar • Kako kornjaču naučiti da - zeva • Kako pregaziti kola tenkom
- Kako predvideti smak sveta • Kako doneti odluku da piškite • Ako znate odgovor na ova pitanja i Vi ste kandidat za „Nobela“

Kako da usred noći probudiš gluvu osobu ako u kući izbiće požar? Naravno, pospeš je oblakom vasabija, čuvenog japanskog začina. Zvuči smešno? U stvari je vrlo istinito, ako je verovati japanskim istraživačima koji su patentirali ovaj neobičan protivpožarni alarm. A onda su zbog njega ušli u istoriju, kao jedni od deset laureata Ig Nobela, „alternativne“ verzije najčuvenije nagrade na svetu, na svečanosti na Harvardu u 29. septembra uveče uoči dodele pravog Nobela. Japanci su je, naravno, dobili za hemiju, a Ig Nobel je pokazao da je dostojan (polu)imena svog starijeg brata, iako mu je zadatak prvo da zasmee, ali i da vas potom natera na razmišljanje. A koliko je nagrada u stvari uvažavana, govori i činjenica da je dodeljuju „pravi“ nobelovci.

Nagrada za medicinu je otišla u ruke Mirjam Tuk, sa Univerziteta u Tventeu u Holandiji. Ona je istraživala kako ljudi donose odluke u bolnim ili stresnim trenucima... Poput, recimo, potrebe da - piškite! Dokona Mirjam utvrdila je da ljudi koji duže mogu da se odupru odlasku u veće mnogo bolje kontrolišu i impulse, pa ne upadaju u paniku. „Šampion na psihologiju“ je Karl Tejgen sa Univerziteta u Oslu, a nagradu je zaslužio naučnim radom na jednostavnom pitanju: zašto uzdišemo. Do svega je, priča, došlo slučajno, jer je želeo da svojim studentima da neki projekat. Slučajno su izabrali baš uzdisanje, a onda se ispostavilo da u psihologiji uopšte ne postoje empirijske studije o uzdasima. I dok većina ljudi veruje da je uzdisanje odraz tuge ili razočarenja, Tejgenovi studenti tvrdili su da je dominirajući osećaj, u stvari, rezigniranost.

Dr Ana Vilkinson sa Univerziteta Linkoln dobila je nagradu iz fiziologije nakon što je punih šest meseci pokušavala da nauči crvenonogu kornjaču nazvanu Aleksandra da - zeva. Kada je uspeła, iskoristila je treniranu kornjaču da boravi među svojim srođnicima i zeva. Dr Vilkinson je želela da sazna da li je zevanje „zarazno“ i kod drugih vrsta. Njene kornjače, ipak, nisu „pale“ na tu foru, što je verovatno znak - zaključila je ova neobična doktorka - da je za socijalnu empatiju (što je, prema uvrže- nom mišljenju, razlog što ljudi zevnu kada vide nekog drugog da to učini) potrebno malo više mozga nego što ga imaju simpatične kornjačice.

Briljirali su i biolozi - Deril Gvin i Dejvid Renc otkrili su da jedna vrsta buba vrlo lako može da se prevari i da pomisli da je flaša piva ženka, pa da je, da proste, seksualno napastuje. Samo, ne vole bubice bilo kakve flaše, već samo one koje imaju određene šare na sebi. Koje ih, iz nekog razloga, podsećaju na one stvari. Kao i pravi Nobel, ni ovaj ne može bez one čuvene nagrade za mir, koja svake godine podeli svetsku javnost. Čini se da to neće biti slučaj sa ovogodišnjim laureatom, koji je dobio najveći aplaud, mada se nije ni pojavio na Harvardu. To je Arturas Zuokas, gradonačelnik litvanskog Viljnusa, koji je jasno pokazao da problem nepropisno parkiranih skupih kola može da bude rešen na najjednostavniji mogući način - pregazite ih tenkom i gotovo. Dobro, ali osim ove čudne slave, šta laureati dobijaju? Pa, Ig Nobelovu nagradu, tablu sa malečnim nogama i prikazom Periodnog sistema elemenata. Još nešto? Da, parče papira na kojem piše da ste dobili Ig Nobelovu nagradu.

Žiri nije mogao da se odluči kome da dodeli Ig Nobela za matematiku, pa ga je podelilo sedmoro kandidata iz četiri različite zemlje. Svi oni su predvideli smak sveta. Doroti Martin je prognozirala da će se to dogoditi 1954, Pat Robertson 1982, Elizabet Profet 1990, Li Jang Rim 1992, predstavnik Japana Šoko Asahara „tipovao“ je 1997, Kredonija Mverinde iz Ugande nije imala pametnija posla nego da zamišlja kraj sveta 1999, a posebno je interesantan Amerikanac Harold Kamping, koji je predvideo da će se sve(t) završiti 6. septembra 1994, ali je kasnije revidirao svoj stav i dao novi datum - 21. oktobar ove godine. Ko zna, možda se on bude poslednji smejaao...

NEPUŠAČI IMAJU BOLJU MEMORIJU

Britanski naučnici tvrde da za 25 odsto možete popraviti memoriju ako prestanete da pušite. Oni koji nikada nisu pušili imaju bolje pamćenje i do 37 odsto. Istraživači sa Univerziteta Northumbria iz Njukasla otkrili su da se kod bivših pušača može primetiti osetno poboljšanje memorijskih funkcija nervnog sistema, kao i da se taj boljitak jasno može izmeriti u poređenju sa aktivnim pušačima. Za rezultate istraživanja zainteresovalo se i uredništvo stručnog časopisa Drug and Alcohol Dependence, koji će objaviti dodatne informacije o studiji. Apstinenti koji ne puše već više od dve i po godine, na testovima memorije prosečno beleže 25 odsto bolje rezultate od pušača, tvrde istraživači, a prenosi sajt Bol.

S druge strane, o nepovratnom uticaju cigareta na nervni sistem, govori podatak da ljudi koji nikada nisu pušili na istim testovima beleže čak 37 odsto bolje rezultate. Naučnici nemaju precizno objašnjenje za činjenicu da pušenje narušava prospektivnu memoriju. Postoji mišljenje da toksini iz duvana oštećuju nerвне konekcije u prefrontalnom korteksu mozga, kao i hipokampusu i talamusu. Jedan deo britanske stručne javnosti smatra da bi se u kojima glumci puše trebalo zabraniti u filmovima koji su do- zvojeni za gledaoce mlađe od 18 godina. U odvojenoj studiji, eksperti sa Univerziteta Bristol otkrili su da će tinejdžeri koji gledaju filmove čiji glavni junaci puše u određenim scenama, verovatnije postati pušači od onih koji to ne čine. Naučnici su do takvog zaključka došli anketiranjem 5.000 petnaestogodišnjaka, a kao glavni „rizik“ vidi se to što se adolescenti poistovećuju sa filmskim junacima.

